

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí

Diplomová práce

Dopad daně z příjmů fyzických osob na vybranou skupinu poplatníků

Vypracovala: Bc. Tereza Bodešínská
Vedoucí práce: Ing. Jarmila Rybová

České Budějovice 2017

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza BODEŠÍNSKÁ**
Osobní číslo: **E15612**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Dopad daně z příjmů fyzických osob na vybranou skupinu poplatníků**
Zadávací katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Vyhodnotit progresivitu dopadu daně z příjmů fyzických osob na poplatníky s příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků.

Osnova:

Úvod.

1. Daň z příjmů fyzických osob v České republice.
 2. Progresivita dopadu daně z příjmů.
 3. Metodika měření dopadu daně z příjmů, aplikace různě vysokých příjmů, slev na dani a solidárního zvýšení daně u nejvyšších příjmů.
 4. Výpočty dopadu daně ve vybraném období, vyhodnocení výsledků.
 5. Vyhodnocení progresivity dopadu daně s diskusí vlivů, které mohou v dané oblasti působit.
- Závěr.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **50-60 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Eurostat Statistics (2014). Taxation trends in the European Union. Statistical Books. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, ISSN 1831-8789 [online].

Kubátová, K. (2015), Daňová teorie a politika (6. vyd.). Praha, ČR: Aspi Wolters Kluwer.

Vančurová, A., Láchová, L. (2014), Daňový systém ČR 2014 (12. vyd.). Praha, ČR: 1. VOX a.s..

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jarmila Rybová**

Katedra účetnictví a financí

Datum zadání diplomové práce: **8. února 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2017**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.

děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 8. února 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

.....

Bc. Tereza Bodešínská

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce paní Ing. Jarmile Rybové za její podnětné rady, laskavý přístup, odborné vedení a podporu, kterou mi při zpracovávání diplomové práce poskytla.

Obsah

Obsah.....	1
1. Úvod	3
2. Daň z příjmů fyzických osob	5
2.1 Charakteristika DPFO	5
2.2 Konstrukce daně z příjmů fyzických osob v ČR	7
2.2.1 Daňový subjekt.....	7
2.2.2 Předmět daně.....	8
2.2.3 Osvobození od daně.....	8
2.2.4 Bezúplatné příjmy	8
2.2.5 Zdaňovací období a sazba daně.....	9
2.2.6 Základ daně	9
2.2.7 Dílčí základy daně a pravidla pro jejich tvorbu	9
2.2.8 Úprava základu daně.....	11
2.2.9 Slevy na dani pro poplatníky DPFO.....	13
3. Progresivita daně z příjmů FO	16
3.1 Sazba daně	16
3.1.1 Progresivní sazba daně DPFO.....	17
3.1.2 Lineární sazba DPFO.....	19
3.2 Progresivita DPFO	19
3.3 Měření daňové progresivity DPFO	19
3.3.1 Ukazatele lokální progresivity	20
3.3.2 Ukazatele intervalové progresivity.....	21
3.3.3 Ukazatele globální progresivity	23
4. Metodika	24
5. Výpočty daňové povinnosti poplatníků.....	28
Poplatník 1.....	29
Poplatník 2.....	31
Poplatník 3.....	33
Poplatník 4.....	35
5.1 Vyhodnocení dopadu zdanění DPFO.....	38
6. Měření daňové progresivity.....	40
6.1 Výpočet daňových povinností porovnávaných let.....	40
Rok 2007.....	40
Rok 2012.....	44

6.2 Vyhodnocení daňové progresivity	52
Domácnost 1	52
Domácnost 2	54
Domácnost 3	55
Domácnost 4	56
Závěr.....	57
Summary.....	59
Seznam použité literatury	60
Seznam obrázků, tabulek a grafů	62
Seznam příloh	63

1. Úvod

Pro výběr tématu své diplomové práce jsem měla hned několik důvodů. Jedním z nich a pro mne patrně i tím nejvýznamnějším bylo to, že jako občana České republiky mě dopad zdanění velice zajímá. Zatím se mě, jako studenta, zdanění příjmů až tolik „netýká“, ale zanedlouho budu daňovým poplatníkem jako každý jiný.

V současné době, době před volbou prezidenta republiky, je téma daní také mnohem více propíráno. Je zdanění spravedlivé nebo není spravedlivé? To je otázka, která často zaznívá právě v předvolebních kampaních. Řada politických stran se v nich k těmto otázkám i veřejně vyjadřuje. V letošním roce už byl dokonce zveřejněn návrh na znovuzavedení pásmových sazeb pro daň z příjmu fyzických osob. A právě fyzické osoby jsou ti, kterých se otázka daní nejvíce dotýká. Jako občané a voliči mají možnost ovlivnit výsledek voleb. A proto je třeba zaútočit do slabých míst, tedy zdanění.

Ale jak je to s dopadem daně z příjmu ve skutečnosti? Je daň z příjmů fyzických osob v České republice progresivní, proporcionální či regresivní? Odpovědět na tyto otázky je právě cílem mé diplomové práce.

Práce je rozdělena na dvě části. Část teoretickou a část praktickou. V první části – teoretické, jsou objasněny veškeré teoretické pojmy a definice, které jsou v následující části využity. Teoretická část je rozdělena na dvě na sebe navazující kapitoly. V první kapitole, která je nazvána „Daň z příjmů fyzických osob“ je čtenář seznámen se samotnou charakteristikou daně. Zde se například dozví, kam dále plynou příjmy z této daně. Poté následuje objasnění konstrukčních prvků daně. Tedy těch prvků, bez kterých se stanovení daňové povinnosti neobejde. Je zde vysvětleno, kdo je subjektem daně, které příjmy této dani podléhají a které jí naopak nepodléhají, či jaké jsou možnosti optimalizace daňové povinnosti. V druhé kapitole teoretické části, která je nazvána „Progresivita daně z příjmů fyzických osob“ jsou vysvětleny pojmy sazba daně, progresivní, proporcionální a regresivní daň a jsou zde také uvedeny způsoby, jak lze daňovou progresi změřit. Po této části následuje část „Metodika“, kde jsou popsány postupy, které jsou využity v poslední, praktické části práce.

Ve druhé části – praktické, jsou nejdříve vypočítány daňové povinnosti modelových poplatníků daně z příjmů fyzických osob. Je zde znázorněno 16 různých modelových situací, které jsou výchozí pro další propočty. Následuje už samotná analýza dopadu daně a daňové progresivity. Pro názornost je tato kapitola ještě rozšířena o rok 2007, kdy byla v České republice naposledy využita pásma základu daně a pro každé z těchto

pásem odlišná sazba daně z příjmů fyzických osob. Dále je ještě rozšířena o rok 2012, který byl posledním rokem před zavedením solidárního zvýšení daně z příjmů fyzických osob.

V závěru této části jsou výsledky analýzy dopadu daně zhodnoceny a rozebrány. Je zde také vyhodnocena progresivita daně.

2. Daň z příjmů fyzických osob

Před zahájením veškerých analýz daňového dopadu na různé skupiny poplatníků, je třeba pro tuto práci daň z příjmů fyzických osob (dále jen DPFO) řádně vymezit. První kapitola je tedy zaměřena na charakteristiku DPFO a její konstrukci

2.1 Charakteristika DPFO

Před samotným charakterizováním DPFO je třeba definovat termín daň obecně. Definice se v jednotlivých publikacích mírně liší, avšak význam je jednotný. Pro tuto práci byla jako základ zvolena definice ze zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád. Toto vymezení slova daň je pak dále rozšířeno o definici podle Vančurové a Kubátové.

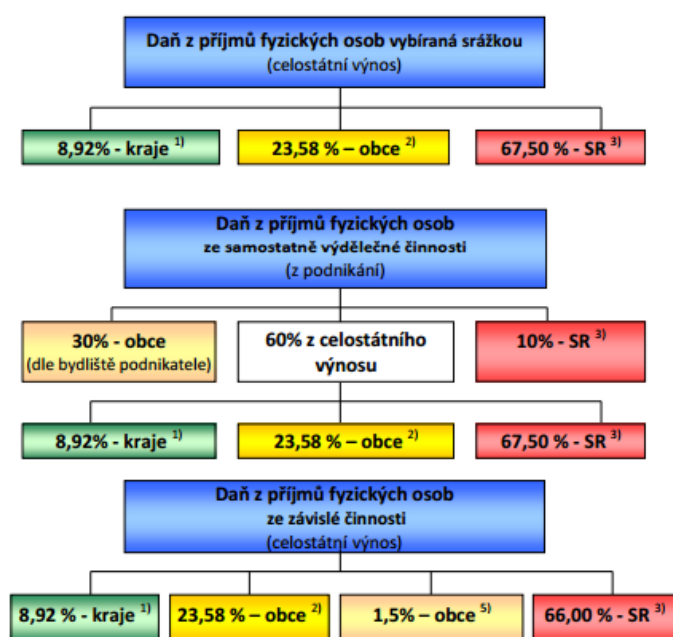
Daní se podle daňového řádu rozumí *„peněžité plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek, peněžité plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle tohoto zákona, anebo peněžité plnění v rámci dělené správy.“* Slovo daň podle daňového řádu zahrnuje také *„daňový odpočet, daňovou ztrátu nebo jiný způsob zdanění a příslušenství daně.“* (Zákon č. 280/2009 Sb.)

Podle Vančurové je daň *„povinná, zákonem uložená platba, která plyne do veřejného rozpočtu. Je nenávratná, neekvivalentní a zpravidla neúčelová.“* (Vančurová, 2016)

Kubátová popisuje daň jako *„jeden druh příjmů veřejných rozpočtů“* (mezi tyto příjmy spadají daně, poplatky a půjčky). Daň podle ní *„představuje transfer finančních prostředků od soukromého k veřejnému sektoru.“* V dalším upřesnění se definice daně shoduje s výše uvedenou definicí podle Vančurové a dodává, že daň se může buď pravidelně opakovat v určitých časových intervalech, nebo je nepravidelná. (Kubátová, 2015)

Při rozebrání jednotlivých částí této definice a jejich aplikaci přímo na DPFO, se lze vytvořit následující základní charakteristiku daně. DPFO podléhají veškeré zdanitelné příjmy poplatníků DPFO. Daň je tedy povinnou platbou, uloženou Zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v aktuálním znění. Příjmy z této daně plynou do veřejných rozpočtů. Schéma rozpočtového určení DPFO je zobrazeno na Obrázku 1.

Obrázek 1: Rozdělení rozpočtového určení daní daně z příjmů fyzických osob

Zdroj: MFČR <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/prijmy-kraju-a-obci/zakladni-informace/2016/schema-rozdeleni-rozpocetoveho-urceni-dan-23647>

Nenávratnost znamená, že subjektu, který daň zaplatil, nevzniká tímto zaplacením žádný konkrétní nárok. Daň je neekvivalentní, tudíž nevyjadřuje podíl, kterým se subjekt může podílet na spotřebě veřejných statků. Daňová povinnost, může být vyšší ale i nižší než spotřebovávané veřejné statky. Neúčelovost daně znamená, že není předem určen konkrétní účel, pro který je daň vybírána. (Vančurová, 2016)

Osobní důchodové daně, kam se DPFO řadí, jsou téměř po celém světě považovány za jedny z nejdůležitějších daní. Z celkového výčtu daní jsou osobní důchodové daně nejvíce komplexní, spravedlivé a také ekonomicky efektivní. Placení osobních důchodových daní podléhá každý, kdo má nějaké zdanitelné příjmy. Z tohoto důvodu je třeba dbát na spravedlivost zdanění, a proto je také tvorba osobní důchodové daně komplikovaná. Jsou poskytovány různé sociální úlevy s cílem zohlednit sociální postavení poplatníka a zdanit veškeré příjmy jednotlivce tak, aby neexistoval rozdíl mezi zdaněním příjmů z různých zdrojů. (Kubátová, 2015)

Osobní důchodové daně jsou mezi obyvatelstvem značně nepopulární, a pokud někdo mluví o dani, mluví většinou právě konkrétně o této dani. To je způsobeno i tím, že se jedná o daň přímou. Přímé daně poplatníci více registrují, jelikož přesně vidí, kolik na nich zaplatí. Naopak nepřímé daně spousta lidí ani nevnímá, protože tím, že jsou

obsaženy například v ceně výrobků, jsou pro laika jaksí „schované“. V případě fiskální nouze je tedy zvýšení přímých daní vnímáno velmi negativně. (Kubátová, 2015)

DPFO je pro daný stát velmi užitečným příjmem a to nejen z důvodu své výnosnosti, ale zejména kvůli tomu, že se daní příjem, který je zároveň zdrojem placení této daně. (Kubátová, 2015)

2.2 Konstrukce daně z příjmů fyzických osob v ČR

2.2.1 Daňový subjekt

Podle daňového řádu je daňovým subjektem „*osoba, kterou za daňový subjekt označuje zákon, jakož i osoba, kterou zákon označuje jako poplatníka nebo jako plátce daně.*“ (Zákon č. 280/2009 Sb.)

Z výše uvedeného vymezení tedy vyplývá, že daňové subjekty se dělí na poplatníky daně a plátce daně.

Poplatníkem daně je subjekt, jenž nese daňové břemeno. Podstatou tohoto pojmu je, že právě poplatníkův disponibilní důchod je pomocí daně krácen, ale není vždy tím, kdo daň odvádí. Z toho vyplývá, že je touto platbou snižován poplatníkův celkový užitek. (Klazar, 2011)

Plátce daně je osobou, která má povinnost (majetkovou odpovědnost) odvést daň do veřejného rozpočtu. Plátce daně většinou přenáší svou daňovou povinnost na jiné subjekty (poplatníky). K této situaci dochází například u spotřebních daní. (Vančurová, 2016)

Poplatníky DPFO jsou všechny fyzické osoby, které jsou daňovými rezidenty České republiky, nebo daňovými nerezidenty.

Daňový rezident České republiky je osoba, která má na území České republiky trvalý pobyt nebo se zde obvykle zdržuje (pobývá na území republiky minimálně 183 dní v kalendářním roce). Daňová povinnost daňového rezidenta se vztahuje na veškeré jeho příjmy získané na území České republiky a také na příjmy plynoucí ze zahraničních zdrojů.

Daňový nerezident je osoba, která není daňovým rezidentem nebo to o ní stanoví mezinárodní smlouva. Její daňová povinnost se vztahuje pouze na příjmy, které jí plynou ze zdrojů v České republice. (Zákon č. 586/1992 Sb.)

2.2.2 Předmět daně

Předmětem osobních důchodových daní jsou příjmy, získané za dané zdaňovací období. Do předmětu DPFO podle Zákona o dani z příjmů (dále jen ZDP) spadají nejen příjmy peněžní, ale také příjmy nepeněžní. Nepeněžní příjmy musí být převedeny na peněžní vyjádření, které je provedeno na základě zákona o oceňování. Obecně je za příjem považováno vše, co zvyšuje dosavadní majetek poplatníka. (Vančurová, 2016)

Zákon o daních z příjmů (dále jen ZDP) rozděluje jednotlivé příjmy do pěti skupin, označovaných také jako dílčí základy daně, které podléhají zdanění:

Příjmy ze závislé činnosti (§ 6)

Příjmy ze samostatné činnosti (§ 7)

Příjmy z kapitálového majetku (§ 8)

Příjmy z nájmu (§ 9)

Ostatní příjmy (§ 10)

Každý dílčí základ daně uplatňuje trochu jiná pravidla pro úpravu příjmů a uplatnění daňově uznatelných výdajů. Tato pravidla jsou podrobněji rozebrána v kapitole 2.2.7.

2.2.3 Osvobození od daně

Vybrané příjmy, které jsou předmětem daně, mohou být od zdanění osvobozeny. Případů, kdy je příjem od zdanění osvobozen, je celá řada. Spadá sem více než 60 druhů příjmů, které lze pro ilustraci rozdělit do následujících skupin:

Některé bezúplatné příjmy

Důchody a sociální transfery

Některé příjmy z prodeje majetku

Náhrady škody a pojistná plnění s výjimkami

Některé výhry

2.2.4 Bezúplatné příjmy

Po zrušení daně dědické a darovací k 1. 1. 2014 byly příjmy, které byly dříve předmětem právě těchto dvou daní, zahrnuty do DPFO. Pro tyto příjmy byl zároveň zaveden nový pojem tzv. „bezúplatný příjem“ a zahrnuje příjmy: z dědictví, z odkazu,

darování a jiné příjmy nabyté bez poskytnutého protiplnění. Tyto příjmy jsou osvobozeny, pokud jsou získány od blízkých příbuzných (dříve v dani darovací zařazených v příbuzenské skupině 1 a 2). (Vančurová, 2016)

Osvobození od daně obsahuje velký výčet výjimek, a proto je nutné se v konkrétním případě vždy buď poradit s odborníkem, nebo nahlédnout do ZDP a ujistit se, zda se opravdu jedná o osvobozený příjem.

Soubor veškerých příjmů, od kterého jsou odečteny příjmy vyňaté ze zdanění¹ a příjmy osvobozené, nazýváme příjmy zahrnované do základu daně.

2.2.5 Zdaňovací období a sazba daně

ZDP stanovuje pro DPFO zdaňovací období kalendářní rok (pokud fyzická osoba, např. zemědělec, pro vlastní potřeby aplikovala ve své evidenci hospodářský rok, musí přesto u této daně použít zdaňovací období kalendářní rok) a sazbu ve výši 15% (pro rok 2016). V období od roku 1993, kdy byla daňovou reformou zavedena současná podoba daně z příjmů, se sazby měnily. Progresivita dopadu daně byla s růstem příjmu vyšší než v současné době. Podrobněji jsou dříve aplikované sazby popsány v následující kapitole.

2.2.6 Základ daně

Základ daně z příjmů tvoří výše uvedené příjmy zahrnované do základu daně. Jedná se o zdanitelné příjmy, které jsou rozděleny do pěti dílčích základů daně. Jejich součet tvoří základ daně.

Pokud má poplatník ve zdaňovacím období současně více příjmů, je základem daně součet dílčích základů daně. Pravidla pro tvorbu dílčích základů daně jsou uvedena v následující kapitole.

2.2.7 Dílčí základy daně a pravidla pro jejich tvorbu

Příjmy ze závislé činnosti

V tomto dílčím základu DPFO jsou zahrnuty příjmy, jejichž zdrojem je zaměstnání jednotlivce. Tedy mzdy a platy. Patří sem ale také nepeněžní příjmy poskytované zaměstnavatelem. Mezi příjmy vyňaté z tohoto dílčího základu daně patří zejména pracovní pomůcky a oděvy, nebo například cestovní náhrady do výše zákonných limitů

¹ Příjmy vyňaté z předmětu daně tvoří zejména přijaté úvěrové finanční nástroje a příjmy vymezené zvlášť pro některý druh příjmů tvořící dílčí základ daně (Vančurová, 2014)

či maximálních hranic. Osvobozeným příjmem je zde například závodní stravování. (Podrobněji viz § 6 odstavec 7 a 9 ZDP)

Co je ale v České republice naprosto odlišné od zbytku světa, je to, že do tohoto základu daně patří i sociální pojistné placené zaměstnavatelem. Díky tomuto faktu se pouze v České republice setkáváme s pojmem „superhrubá mzda“². Tato odlišnost v „naší“ dani poněkud nekoresponduje se základní myšlenkou osobní daně, tedy že má být zdaňován pouze disponibilní příjem (pojistné není příjmem zaměstnance). (Vančurová, 2013)

Příjmy ze samostatné činnosti

Příjmy ze samostatné činnosti jsou další důležitou položkou mezi příjmy fyzických osob. Za takovýto příjem je považován příjem ze zemědělské výroby, ze živnosti nebo příjem z jiného podnikání. Uplatňuje se zde odečet výdajů spojených se získáním, zajištěním a udržením příjmů. Tyto výdaje mohou být odečteny buď ve skutečné výši, nebo procentem z příjmů. Velikost uplatňovaného procenta je závislá na druhu činnosti a je stanovena ZDP. Výsledná částka dílčího základu daně může nabývat i záporných hodnot.

Pokud výdaje přesáhnou příjmy, jedná se o tzv. daňovou ztrátu. O tuto ztrátu může poplatník snížit úhrn dílčích základů daně podle §7 až 10. Pokud poplatník nemůže uplatnit celou výši ztráty v období, kdy tato ztráta vznikla, může ji uplatnit v následujících 5 letech. (Zákon 586/1992 Sb.)

Příjmy z kapitálového majetku

Tyto příjmy jsou vymezeny ZDP a jedná se například o podíly na zisku z obchodní korporace a úroky z držby cenných papírů, příjmy z vyrovnání společníkovi, podíly na zisku tichého společníka, plnění ze soukromého životního pojištění a jiné. U tohoto základu daně nemohou být odečteny žádné výdaje a nemůže nabývat záporných hodnot.

Příjmy z nájmu

Příjmy z nájmu jsou získány z nájmu nemovitých věcí nebo bytů a z příjmů z nájmu movitých věcí. Pokud tyto příjmy plynou manželům ze společného jmění manželů, zdaňuje je pouze jeden z nich. Osvobozeny jsou zde příjmy z příležitostného nájmu

² Superhrubá mzda je součet příjmů ze závislé činnosti a sociálního pojistného placeného zaměstnavatelem (celkem 34 % z HM)

movitých věcí, pokud jsou zařazeny do dílčího základu daně ostatní příjmy podle § 10. Jedná se o úplné osvobození do výše příjmu 30.000 Kč, kdy musejí být splněny všechny podmínky. Příjmy nad 30.000 Kč je nutné zdanit v plné výši.

U tohoto dílčího základu daně mohou být odečteny výdaje prokazatelně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Tyto výdaje mohou být uplatněny buď ve skutečné výši, nebo ve výši 30% z příjmů z nájmu, nejvýše však do částky 600 000 Kč. Dílčí základ daně v tomto případě může nabývat i záporných hodnot, pokud jsou výdaje z nájmu vyšší než příjmy. Jedná se o daňovou ztrátu, která je řešena shodně jako u dílčího základu daně ze samostatné činnosti. (Vančurová, 2013)

Ostatní příjmy

Zjednodušeně lze do tohoto základu zahrnout veškeré příjmy, které nepokryly předchozí čtyři dílčí základy daně. Patří sem tedy například příjmy z příležitostných činností, či z příležitostného nájmu movitých věcí, příjmy z převodu nemovitých věcí, cenných papírů a jiných věcí, podíly, příjmy ze zděděných práv z průmyslového a jiného duševního vlastnictví, výhry v loteriích a podobně.

I u tohoto základu daně mohou být odečteny výdaje nutné na dosažení příjmů, ale nelze k tomuto využít například odpisy majetku nebo paušální výdaje. Je možné využít paušální výdaj u příležitostné zemědělské činnosti ve výši 50 % ze zdanitelných příjmů. U různých druhů příjmů je možná kombinace skutečných a paušálních výdajů. Tento dílčí základ daně nemůže nabývat záporných hodnot.

2.2.8 Úprava základu daně

Nezdanitelné části daně

Ještě před výpočtem samotné daně má poplatník právo základ daně upravit o tzv. odpočty. Daňová teorie zná dva druhy těchto odpočtů, standardní odpočty a nestandardní odpočty.

Standardní odpočty fungují na principu odečtení pevně stanovené částky nebo části základu daně v návaznosti na dané podmínky, které musí daňový subjekt splnit. Standardní odpočty jsou používány zejména u daní z osobních důchodů a zohledňují sociální postavení poplatníka.

Nestandardní odpočty jsou položky, které poplatník odečítá od základu daně v prokazatelné výši. Konkrétní příklady odpočtů používaných v ČR jsou uvedeny dále. (Vančurová, 2016)

V České republice jsou od roku 2005 využívány pouze odpočty nestandardní. Standardní odpočty v uvedeném roce nahradily slevy na dani. Slevy jsou ovšem odečítány až od vypočtené daňové povinnosti a budou tedy v této práci řešeny až v dalších kapitolách.

Každý z odpočtů se uplatňuje přímo vůči základu daně a to v prokázané výši. Jejich úkolem je snižovat nerovnost v příjmech. Poplatníci s nízkými příjmy si je totiž zpravidla nemohou dovolit využít. U nestandardních odpočtů jsou stanoveny limity pro jejich odečtení od základu daně. (Vančurová, 2016)

Zákon přesně vymezuje odpočty, které je možné v České republice u DPFO uplatnit a také konkrétní limity a částky, které je možno od základu skutečně odečíst. Samozřejmostí k možnosti uplatnění těchto položek je předložení dokladů, které prokazují výši vynaložených výdajů a právo poplatníka tyto položky odečíst.

Mezi nestandardní odpočty využívané v ČR patří: úroky z úvěrů na bytové potřeby, bezúplatná plnění na veřejně prospěšné účely (příspěvky obcím, krajům, organizačním složkám státu apod.), příspěvky na penzijní připojištění, penzijní pojištění nebo doplňkové penzijní spoření, pojistné na soukromé životní pojištění, zaplacené členské příspěvky člena odborové organizace a úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání.

Po zmíněných úpravách se základ daně zaokrouhlí na celé stokoruny dolů a vypočte se částka daně, která je dána sazbou 15%.

Solidární zvýšení daně

Solidární zvýšení daně zvyšuje konečnou částku daně u poplatníků s vysokými příjmy ze závislé činnosti poplatníka a ze samostatné činnosti. Pokud součet těchto dvou dílčích základů přesahuje 48násobek průměrné mzdy, počítá se právě z tohoto rozdílu solidární zvýšení.

Hranice pro aplikaci solidárního zvýšení se mění společně se změnou průměrné mzdy. Průměrná mzda za rok 2016 dosahuje částky 27 006 Kč. Hranicí pro aplikaci solidárního zvýšení je 48násobek průměrné mzdy. V roce 2016 se jedná o příjmy nad

108 024 Kč měsíčně nebo 1 296 288 Kč za rok. Úkolem tohoto zvýšení je zamezit regresivnímu působení daně.

Z rozdílu této hranice a součtu dvou uvedených dílčích základů daně, která převyšuje tuto hodnotu, se vypočte 7% a tato zjištěná hodnota se přičte k částce vypočtené daně.

2.2.9 Slevy na dani pro poplatníky DPFO

Jak už bylo uvedeno, slevy na dani může poplatník odečítat přímo z vypočtené daňové povinnosti. ZDP stanovuje výše jednotlivých slev a podmínky pro možnost jejich uplatnění. Slevy na dani, které jsou v ČR stanoveny absolutní částkou, v roce 2006 nahradily tenkrát používané standardní odpočty. Slevy na dani jsou posledním nástrojem daňové optimalizace pro poplatníka DPFO, které může využít.

Slevy na dani lze rozdělit do dvou kategorií. Slevy se tedy dělí na ty, které poplatník uplatňuje sám na sebe a na slevy, které uplatňuje na vyživovanou osobu. Slevy zohledňují sociální postavení poplatníka a jeho rodiny.

Slevy na poplatníka

Základní sleva

Tuto slevu může uplatnit každý poplatník DPFO. Sleva poplatníkovi zajišťuje minimální nezdaněný příjem. Aby se zabránilo dvojímu uplatnění této základní slevy při zaměstnání u více zaměstnavatelů, je toto ošetřeno „Prohlášením poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků“, které smí být podepsáno pouze u jediného zaměstnavatele. Základní sleva na poplatníka činí 24 840 Kč ročně a vždy je uplatňována v plné výši. To znamená, že pokud je zaměstnanec zaměstnán pouze část zdaňovacího období, i tak uplatní základní slevu v plné výši, jako kdyby byl zaměstnán po celý rok. (Vančurová, 2016)

Sleva na invaliditu

Výše slevy na invaliditu je rozdělena do tří kategorií. Tomuto rozdělení odpovídá i typ invalidního důchodu. Pro invalidní důchod prvního a druhého stupně je sleva na dani ve výši 2 520 Kč. Pro invalidní důchod třetího stupně je to 5 040 Kč a pro zvláště tělesně postiženého s průvodcem (držitel průkazu ZTP/P) činí roční sleva na dani 16 140 Kč. Poslední jmenovanou slevu lze s prvními dvěma sčítat.

Sleva pro studenta

Tato sleva je poslední z kategorie slev, které uplatňuje poplatník sám na sebe. Podmínkou pro dosažení této slevy na dani je věk nižší než 26 let (studenti doktorských studijních programů mají tuto hranici posunutou na věk 28 let). Další podmínkou je soustavná příprava na budoucí povolání. Studium je posuzováno dle zákona o státní sociální podpoře. (Vančurová, 2016)

Slevy na vyživované osoby

Vyživovanou osobu může být pro poplatníka jeho dítě, na něž má vyživovací povinnost danou zákonem nebo manžel či manželka, jež nemá vlastní příjem, nebo má příjem nepatrný. Musí ale zároveň platit, že poplatník žije s vyživovanou osobou ve společné domácnosti.

Sleva na manželku/manžela

Sleva dosahuje stejné výše jako sleva na poplatníka samotného, tedy 24 840 Kč za rok. Příjem protějšku je stanoven limitem 68 000 Kč ročně. Aby mohla být uplatněna sleva, manželka či manžel nesmí svým ročním příjmem přesáhnout tuto hranici. Do ročních příjmů se v tomto případě nezahrnují příjmy například ve formě dávek státní sociální podpory, dávek sociální péče, státní příspěvky na penzijní připojištění a stavební spoření, stipendia a podobně. Naopak zahrnují se sem veškeré příjmy od zaměstnavatele (tedy i z dohod o provedení práce či o pracovní činnosti), příjmy z podnikání a z nájmu, všechny druhy důchodů, nemocenská, náhrady mzdy, peněžité pomoci v mateřství a podobně.

Pokud je manželka/manžel ještě navíc držitelem průkazu ZTP/P, zvyšuje se výše slevy na dvojnásobek, tedy 49 680 Kč za rok.

Po odečtení všech slev, na které má poplatník nárok, je nejnižší možná daňová povinnost, na kterou se poplatník může dostat, rovna nule. Tedy po odečtení slev ještě nemůže vzniknout nárok na daňový bonus.

Daňové zvýhodnění na vyživované dítě

Poslední samostatnou kategorií je daňové zvýhodnění na vyživované dítě. Je uváděno zvlášť, protože díky této slevě může poplatník dosáhnout daňového bonusu a je to zároveň jediná možnost jak jej dosáhnout.

Jak bylo uvedeno výše, poplatník má zákonem danou vyživovací povinnost vůči dítěti, se kterým žije ve společné domácnosti. Slevu na dítě může využít buď jeden z rodičů, kterým je tato povinnost zákonem dána, nebo případně některý z prarodičů, pokud rodiče nemají zdanitelné příjmy. V takovém případě je ale nutné, aby prarodiče žili s dítětem ve společné domácnosti.

Dítětem se rozumí každé nezletilé dítě a dítě do 26 let, které nepobírá invalidní důchod třetího stupně a soustavně se připravuje na budoucí povolání. Pokud dítě studuje doktorský studijní program v prezenčním studiu, je hranice posunuta na 28 let dítěte.

Zákon rozlišuje tři výše daňového zvýhodnění, které jsou odstupňovány podle počtu vyživovaných dětí. Pokud je některé z dětí držitelem průkazu ZTP/P, „jeho“ sleva se zvyšuje na dvojnásobek základní slevy.³

Výše slevy na první dítě činí 13 404 Kč (resp. 26 808 Kč u dítěte ZTP/P) za rok, na druhé dítě 15 804 Kč (resp. 31 608 Kč) za rok a na třetí a každé další dítě tato sleva činí 17 004 Kč (resp. 34 008 Kč) ročně. (Zákon č. 586/1992 Sb.)

Daňové zvýhodnění na dítě, které se narodí v průběhu zdaňovacího období (případně je osvojeno) nebo začne studovat, se uplatňuje poměrnou částí už za ten kalendářní měsíc, ve kterém k této události došlo. (Vančurová, 2016)

Na daňový bonus má poplatník nárok tehdy, je-li výše daňového zvýhodnění vyšší, než je daňová povinnost za dané zdaňovací období.

Má-li tedy poplatník po odečtení všech nárokovaných slev splatnou daň např. 10 000 Kč a zároveň uplatňuje daňové zvýhodnění na 1 dítě, výše daňového bonusu bude činit 3 404 Kč.

Uplatnění daňového bonusu je umožněno, pokud bonus přesahuje částku 100 Kč. Maximum pro vyplacení daňového bonusu je stanoveno na hranici 60 300 Kč ročně. (Zákon č. 586/1992 Sb.)

³ Hodnoty uvedené v závorce se vztahují na dítě s průkazem ZTP/P

3. Progresivita daně z příjmů FO

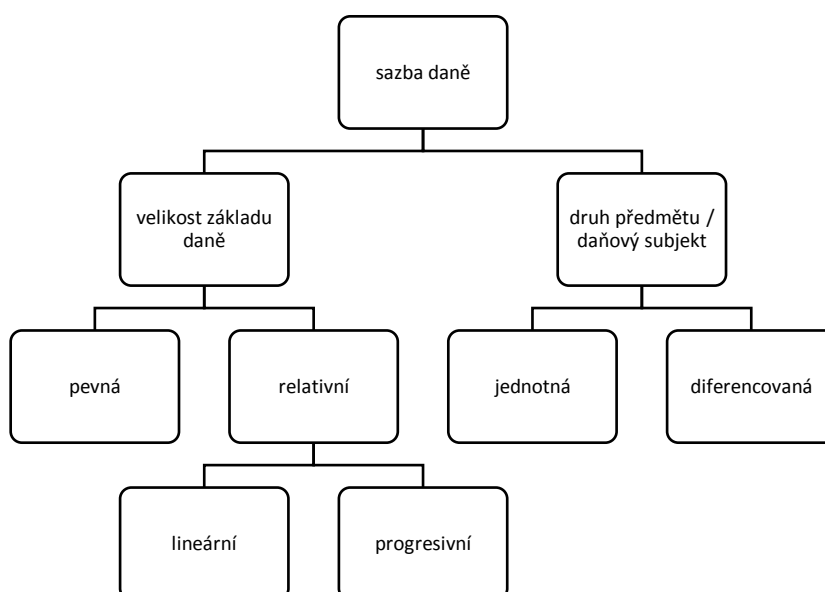
3.1 Sazba daně

Sazba daně je jedním ze základních konstrukčních prvků. Stanovení jakékoli daně se neobejde právě bez sazby daně a také bez základu daně, který byl popsán v předchozích kapitolách.

Vančurová definuje pojem sazba daně následovně: „Sazba daně je algoritmus, prostřednictvím kterého se ze základu daně (sníženého o odpočty) stanoví základní částka daně.“ (Vančurová, 2016)

Daňových sazeb se využívá několik typů, které jsou zobrazeny v následujícím schématu (Obrázek 2) a popsány v následujícím textu.

Obrázek 2: Druhy daňových sazeb

Zdroj: Vančurová, 2016 (vlastní zpracování)

Jednotná daňová sazba nerozlišuje typy a druhy předmětu daně a je nezávislá i na kvalitě a na daňovém subjektu. Jako příklad lze uvést daň z elektřiny a od roku 2008 po zrušení daňových pásem sem patří i DPFO. (Vančurová, 2016)

Diferencovaná sazba daně rozlišuje různé druhy předmětu daně nebo jeho kvalitu. Typickým příkladem pro diferencovanou sazbu daně je daň z přidané hodnoty. Základní sazba činí 21% a využívají se další dvě snížené sazby daně 15% a 10%. Která sazba se využije, stanovuje zákon. (Vančurová, 2016)

Pevná sazba daně je vždy stanovena pevně na určitou fyzikální jednotku základu daně. Příkladem je spotřební daň z tabákových výrobků, kdy je stanovena pevná částka daně na 1 kus cigarety. (Vančurová, 2016)

Relativní sazba daně se zpravidla využívá v případě hodnotového základu daně. Relativní sazba daně se dále dělí na proporcionální (lineární) a progresivní. Rozdíly mezi těmito dvěma sazbami jsou vysvětleny v následujících podkapitolách. (Vančurová, 2016)

Z výše uvedeného textu vyplývá, že sazba osobní důchodové daně je sazbou jednotnou, relativní a lineární. Aktuálně ve výši 15%. Do roku 2008, než byla zrušena daňová pásma, byla v České republice tato sazba diferencovaná, relativní a progresivní. Tabulka vývoje progresivní sazby v České republice je uvedena v následující podkapitole.

Sazba daně je nejvíce ovlivněna politikou státu a také je nejvíce „viditelným“ prvkem pro poplatníky.

Osobní důchodová daň může způsobovat nižší ochotu poplatníků pracovat. Je to dáno substitučním efektem. Tento efekt vyjadřuje to, jak poplatník provádí substituci mezi prací a volným časem. Poplatníková substituce záleží na tom, jak se mění mezní užítky z práce a volného času. Vyjádřením mezních užitek je v tomto případě mezní sazba DPFO. (Kubátová, 2006)

3.1.1 Progresivní sazba daně DPFO

Progresivní sazba daně má dva druhy. Buď se jedná o tzv. stupňovitou progresi, nebo o klouzavou progresi. Rozdíl mezi těmito dvěma přístupy je vysvětlen dále v textu.

V praxi jsou využívány zpravidla pásmové sazby. Jsou vytvořena tzv. daňová pásma, která jsou intervaly základu daně. Podle toho, do kterého intervalu daný základ daně spadá, je určena konkrétní úroveň progresivní sazby daně.

Při stupňovité progresi se pro celý základ daně použije úroveň sazby daně podle pásma, do kterého celý základ daně spadá. Konkrétní příklad je uveden v následujícím textu. (Vančurová, 2016)

Klouzavě progresivní sazba byla v České republice uplatňována od jejího založení až do roku 2007. Tabulka daňových sazeb určuje meze, nad nimiž je vždy pouze část základu překračující tuto mez zdaněna vyšší sazbou. Jedná se o tzv. klouzavou progresi.

U progresivní sazby daně se poté dá sledovat například sazba pro nejnižší pásmo, počet pásem, širě pásem a podobně.

Vývoj pásem a jim přiřazených sazeb v České republice od roku 1993 až do konce jejich užívání, tedy do roku 2007, je znázorněn v tabulce 1.

Tabulka 1: Vývoj sazeb DPFO v letech 1993 – 2007

Rok	Základ daně (v Kč)		Daň	Ze základu přesahujícího (v Kč)
	od	do		
1993 - 1995	0	60 000	15%	-
	60 000	120 000	9 000 Kč + 20%	60 000
	120 000	180 000	21 000 Kč + 25%	120 000
	180 000	540 000	36 000 Kč + 32%	180 000
	564 000	1 080 000	151 200 Kč + 40%	564 000
	1 080 000	neomezeno	367 200 Kč + 43 - 47%	1 080 000
1996	0	84 000	15%	-
	84 000	144 000	12 600 Kč + 20%	84 000
	144 000	204 000	24 600 Kč + 25%	144 000
	204 000	564 000	39 600 Kč + 32%	204 000
	564 000	neomezeno	154 800 Kč + 40%	564 000
1997	0	84 000	15%	-
	84 000	168 000	12 600 Kč + 20%	84 000
	168 000	252 000	29 400 Kč + 25%	168 000
	252 000	756 000	50 400 Kč + 32%	252 000
	756 000	neomezeno	211 680 Kč + 40%	756 000
1998	0	91 440	15%	-
	91 440	183 000	13 716 Kč + 20%	91 440
	183 000	274 200	32 028 Kč + 25%	183 000
	274 200	822 600	54 828 Kč + 32%	274 200
	822 600	neomezeno	230 316 Kč + 40%	822 600
1999	0	102 000	15%	-
	102 000	204 000	15 300 Kč + 20%	102 000
	204 000	312 000	35 700 Kč + 25%	204 000
	312 000	1 104 000	62 700 Kč + 32%	312 000
	1 104 000	neomezeno	316 140 Kč + 40%	1 104 000
2000	0	102 000	15%	-
	102 000	204 000	15 300 Kč + 20%	102 000
	204 000	312 000	35 700 Kč + 25%	204 000
	312 000	neomezeno	62 700 Kč + 32%	312 000
2001 - 2005	0	109 200	15%	-
	109 200	218 400	16 380 Kč + 20%	109 200
	218 400	331 200	33 012 Kč + 25%	218 400
	331 200	neomezeno	61 212 Kč + 32%	331 200
2006 - 2007	0	121 200	12%	-
	121 200	218 400	14 544 Kč + 19%	121 200
	218 400	331 200	33 012 Kč + 25%	218 400
	331 200	neomezeno	61 212 Kč + 32%	331 200

Zdroj: Kozelský, 2013

Stupňovitá progresivní sazba daně v podmínkách České republiky nikdy využita nebyla, proto bude v této práci zmíněna pouze okrajově. Tato metoda funguje v podstatě stejně jako klouzavě progresivní sazba daně s tím rozdílem, že vyšší sazbě daně podléhá celý

důchod. Tedy pokud důchod překročí hranici pásma pro vyšší sazbu, podléhá této sazbě celý důchod (např. základ daně do částky 100 000 Kč je zdaněn sazbou 10% a základ nad 100 000 Kč je zdaněn sazbou 20%). V případě stupňovité progresivní sazby se tak může lehce stát, že mezní čistý důchod bude záporný. Z tohoto důvodu se stupňovitá progresa nikde nevyužívá. Snižuje ochotu pracovat a je nespravedlivá.

3.1.2 Lineární sazba DPFO

V současné době již řada vyspělých zemí používá sazbu lineární. Výhoda lineární sazby tkví hlavně v jednoduchosti.

Česká republika přešla na lineární sazbu v roce 2008. V letech 2008 až 2012 činila nominální sazba DPFO 15%. Od roku 2013 do současnosti bylo k této výši přidáno ještě 7% solidární zvýšení daně. U každého dílčího základu DPFO se liší postup výpočtu daně.

3.2 Progresivita DPFO

Progresivitu daně z příjmů při lineární sazbě zajišťují konstrukční prvky daně, především jednotlivé slevy na dani a daňová zvýhodnění. Kvůli snaze o ještě větší zvýšení progresa u DPFO bylo v roce 2013 zavedeno solidární zvýšení daně. To má za úkol více zdanit nejvyšší základy daně. Alternativou by mohlo být zavedení klouzavě progresivní daňové sazby a vytvořit dvě pásma základů daně.

„Pokud působí veřejný rozpočet celkově progresivně, znamená to, že snižuje nerovnost rozdělení příjmů ekonomických subjektů.“ (Klazar,2011)

3.3 Měření daňové progresivity DPFO

Daňová progresa vyjadřuje změnu částky daně při změně základu daně o jednotku. Stupeň daňové progresa může naznačovat směr přerozdělování důchodů poplatníků daněmi. Pokud je daňový systém progresivní, znamená to, že více krátí vyšší důchody, pokud je proporcionalní, krátí všechny důchody stejně a konečně pokud se jedná o daňový systém regresivní, tak jsou více kráceny nižší důchody.

Tyto jednotlivé druhy vývoje zdanění jsou právě výše zmíněnými stupni progresivity zdanění. Platí tedy, že:

Tabulka 2: Stupně progresivity zdanění

Stupeň progresivity zdanění	Vývoj disponibilního důchodu poplatníka
Progresivní	Míra zdanění roste s růstem důchodu poplatníka
Proporcionální	Míra zdanění se s růstem důchodu poplatníka nemění
Regresivní	Míra zdanění s růstem důchodu poplatníka klesá

Zdroj: vlastní zpracování

Daňová progrese musí být zjištěna pomocí empirických výzkumů, které pracují zároveň se statistikou důchodů, spotřeby a daní současně. Cílem těchto výzkumů je posoudit, jakou část důchodu před zdaněním tvoří v různých příjmových skupinách zaplacené daně. Ukazatelů daňové progresivity je několik a budou postupně rozebrány v následujících podkapitolách. (Kubátová, 2015)

Progresivitu osobní důchodové daně je možné určit za pomoci tzv. efektivní sazby daně a mezní sazby daně. Efektivní (průměrná) sazba daně je poměrem částky placené daně k základu daně a vyjadřuje průměrné zatížení koruny příjmu. Vyjadřuje tedy i jakousi míru zdanění. (Vančurová, 2013)

Mezní sazba daně je poté logicky odvozena jako sazba daně z každé dodatečné jednotky příjmu poplatníka. Pokud je tedy průměrná (efektivní) sazba daně nižší než mezní sazba daně, je splněna podmínka pro definici progresivní daně. K tomuto jevu ale vždy dochází pouze v určitém intervalu příjmů. (Rajdl, 2007)

Následující podkapitoly obsahují několik možných metod měření progrese. Zatím neexistuje žádný „správný“ a jednoduchý ukazatel daňové progresivity, a proto je třeba použít některou z následujících metod výpočtu.

3.3.1 Ukazatele lokální progresivity

Ukazatele lokální progresivity jsou také nazývány ukazateli bodovými. Je to proto, že se jimi měří progresivita daně, která odpovídá určité konkrétní výši důchodu. Předpokladem u tohoto modelu je, že funkce průměrné daňové sazby (efektivní sazby) je spojitá a má tvar $t(y) = f(y)$, kde t představuje právě průměrnou sazbu a y je důchod, a její derivaci v bodě. Pokud je naplněn předpoklad a funkce je spojitá, průměrná i mezní sazba je definována v každém bodě. Body, ve kterých je důchodová elasticita daňové

sazby větší než jedna, značí progresivní daň. Proporcionální daň značí body, ve kterých je tato hodnota rovna jedné. A pokud je elasticita menší než jedna, jedná se o daň regresivní. (Kubátová, 20015)

K měření bodové progresivity lze také využít dva indexy, navržené Musgravem a Thinem.

Index progresivity daňové povinnosti (Liability progression)

$$LP = \frac{m(y)}{p(y)} \quad (1)$$

Index progresivity zbytkového příjmu (Residual progression)

$$RP = \frac{1 - m(y)}{1 - p(y)}, \quad (2)$$

kde $m(y)$ je mezní daňovou sazbou a $p(y)$ je průměrnou daňovou sazbou. Výsledky měření jsou následující:

progresivní zdanění: $LP > 1 \wedge RP < 1$

proporcionální zdanění: $LP = RP = 1$

regresivní zdanění: $LP < 1 \wedge RP > 1$

Metoda ukazatelů bodové progresivity je oblíbená pro rychlé posouzení progresivity daně na konkrétní hladině příjmů, při simulaci poplatníka.

3.3.2 Ukazatele intervalové progresivity

Jak název napovídá, ukazatele intervalové progresivity vyjadřují progresivitu daně v určitém rozmezí příjmů. U této metody je třeba znát průměrnou daňovou sazbu a důchod alespoň ve dvou bodech důchodové škály. V nejlepším případě nejnižší a nejvyšší důchod poplatníků. Ukazateli progresivity pak odpovídá následující rovnice:

$$\frac{t_1 - t_0}{y_1 - y_0}, \quad (3)$$

kde y_1 a y_0 jsou důchody dvou poplatníků a t_1 a t_0 jsou jejich průměrné daňové sazby. (Kubátová, 2015)

Modifikací tohoto vzorce pak může být například využití absolutní velikosti daně místo průměrných daňových sazeb. (Rajdl, 2007)

Pro příklad zde budou uvedeny dvě možnosti výpočtu ukazatele intervalové progresivity.

Ukazatel progresivity průměrné sazby

Tento index je poměrem změny průměrné sazby daně a změny důchodu:

$$P_{ATR} = \frac{\frac{T_1 - T_0}{Y_1 - Y_0}}{\frac{T_1 - T_0}{Y_1 - Y_0}} \quad (4)$$

Tímto způsobem je vypočten sklon křivky efektivní sazby daně proti důchodu. S růstem důchodu je křivka efektivní sazby daně plošší a snižuje se i progresivita. Pokud index nabývá hodnoty více než nula, daň je progresivní.

Ukazatel progresivity daňové povinnosti

Index vyjadřuje poměr procentuální změny daňové povinnosti a procentuální změny důchodu. Výsledkem tohoto indexu je elasticita daňové povinnosti vzhledem k důchodu.

$$P_{TL} = \frac{\frac{T_1 - T_0}{Y_1 - Y_0}}{\frac{T_0}{Y_0}} \quad (5)$$

Pokud je hodnota tohoto indexu vyšší než jedna, jedná se o daň progresivní. Proporcionální daň je poté rovna jedné. (Kinkor, 1994)

Ukazatele intervalové progresivity daně jsou často využívány k propočtům progresivity z kvantilů rozdělení příjmů. Problémem ale je, že u těchto kvantilů nejsou známy krajní hodnoty daňové povinnosti a je tedy nutné pracovat pouze s průměrnou daňovou povinností, která danému intervalu náleží. Jak je tedy z výše uvedených vzorců patrné, výpočet je neproveditelný, protože všechny indexy pracují právě s krajními hodnotami intervalů. Tento problém je proto vyřešen pomocí následujícího vzorce RSA_i :

$$RSA_i = \frac{(1 - ATR_i)}{(1 - ATR)}, \quad (6)$$

kde ATR_i vyjadřuje průměrnou daňovou sazbu náležící i -tému kvantilu a ATR je podíl celkové výše daňové povinnosti na kumulovaném důchodu. Pokud index RSA_i nabývá hodnoty větší než jedna, jedná se o daň progresivní (v i -tém kvantilu). Analogicky tedy index rovný jedné odpovídá dani proporcionální, a pokud je hodnota menší než jedna, jde o daň v i -tém kvantilu regresivní.

Index RSA vyjadřuje zisk či ztrátu příjmové skupiny, pokud by byla nastolena plně proporcionální daň ($RSA = 1$). Pokud tedy například $RSA_i = 1,02$, znamená to, že i -tý kvantil, pro který je daný index vyjadřován, utrpí při změně daňového systému na proporcionální ztrátu ve výši 2%. (Baum, 1987)

Problémem při výpočtu intervalových ukazatelů progresivity daně je velikost intervalu. Pokud je totiž velmi široký, ukazatele ztrácí vypovídací schopnost. Při měření progresivity daně např. v jednotlivých státech tedy využití intervalových ukazatelů postrádá smysl, jelikož pásmo je příliš široké. Cílem této práce je ale porovnání dopadu daně na jednotlivé příjmové skupiny, a proto je využití právě této metody nasnadě.

3.3.3 Ukazatele globální progresivity

Pro úplnost je zde uvedena poslední metoda zjišťování daňové progresivity a tedy ukazatele globální daňové progresivity. Jak sám název napovídá, tyto ukazatele vyjadřují komplexní vyhodnocení dopadů změn, které je využíváno například pro srovnání jednotlivých zemí. Jedná se o syntetické jednorozměrné ukazatele, který je tedy možné vzájemně porovnávat, protože vypovídají o progresivitě v širší celé daňové funkce. (Rajdl, 2007)

Zhodnocení progresivity celé daňové funkce není cílem této práce. Proto bude nastíněn pouze základní princip metody.

Většina ukazatelů globální progresivity vychází z Lorenzovy analýzy. Měří se pomocí změny Lorenzovy křivky před zdaněním a po zdanění. Lorenzova křivka zobrazuje nerovnost rozdělení důchodů. Pomocí této křivky lze vidět progresivitu zdanění vizuálně. Vhodným doplňujícím ukazatelem je v tomto případě Giniho koeficient. (Kubátová, 2015)

4. Metodika

Následující část práce se zabývá samotným měřením dopadu DPFO a tedy naplněním cíle této práce, kterým je vyhodnotit dopad daně z příjmů fyzických osob a změřit progresivitu tohoto dopadu na poplatníky s příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků.

Měření dopadu daně z příjmů je provedeno na čtyřech modelových poplatnících s různými velikostmi příjmů. Předpokládám, že poplatník je vždy živitelem jedné ze čtyř modelových domácností. Celkem tedy vznikne šestnáct modelových situací, na kterých bude dopad DPFO měřen.

Jelikož cílem této práce je posouzení dopadu DPFO pouze na poplatníky s příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků, nepředpokládám, že by měl poplatník jiné příjmy.

Varianty příjmů poplatníka pro analyzovaný rok 2016 jsou následující:

1. Poplatníkuv příjem dosahuje výše 11 000 Kč za měsíc, tedy 132 000 Kč za rok. Původní záměr byl, využít minimální mzdu, ale při této výši příjmu poplatník nezaplatí žádnou daň, ani když uplatňuje pouze základní slevu na dani. Když se daň rovná nule, nelze vyvozovat žádné závěry, proto byla částka mírně navýšena.
2. Poplatníkuv příjem dosahuje výše 25 061 Kč za měsíc. Ročně se jedná o částku 300 732 Kč. Tato částka odpovídá mediánu mezd vyplacených v období čtvrtého čtvrtletí roku 2016. Medián byl zvolen proto, že má dle mého úsudku větší vypovídací schopnost než průměrná mzda. Průměrná mzda je totiž navyšována extrémně vysokými částkami, které ale pobírá malé procento obyvatel.
3. Poplatníkuv příjem dosahuje výše 29 320 Kč měsíčně. Tato částka odpovídá průměrné mzdě pro rok 2016. Byla zvolena kvůli porovnání s výše uvedeným mediánem.
4. Poplatníkuv příjem dosahuje výše 110 000 Kč měsíčně a tedy 1 320 000 Kč ročně. Tato částka byla zvolena proto, že se nachází nad hranicí pro solidární zvýšení daně a bude tedy moci být měřen dopad DPFO i při solidárním zvýšení daně.

Další proměnnou jsou situace v domácnosti, které mají samozřejmě vliv na možnost uplatnění slev na dani a ovlivňují tedy i konečnou daňovou povinnost poplatníka. Jak už

bylo uvedeno výše, předpokladem je, že poplatník je jediným živitelem této domácnosti. Modelové situace domácností jsou následující:

- a) Poplatník žije v domácnosti sám.
- b) Poplatník žije v domácnosti spolu s manželkou, jejíž příjmy jsou pod hranicí stanovené zákonem a poplatník na ni tedy uplatňuje slevu na dani.
- c) Poplatník žije v domácnosti s manželkou ze situace b a s jedním dítětem předškolního věku.
- d) Poplatník žije v domácnosti s manželkou ze situace b a s dvěma dětmi předškolního věku.

Kombinací těchto vstupních předpokladů vzniká 16 modelových situací, na kterých bude analyzován dopad daně a měřena progresivita daně.

Výpočet daňové povinnosti jednotlivých poplatníků pro rok 2016 bude proveden v souladu se ZDP. Z hrubé mzdy (HM) je vypočteno 34% na povinné pojistné placené zaměstnavatelem (SZP). Sečtením této částky a hrubé mzdy je získána částka superhrubé mzdy (SHM), která je poté zaokrouhlena na celé stokoruny směrem dolů a vzniká tak základ daně z příjmů fyzických osob. Z hrubé mzdy je také vypočítáno pojistné odváděné zaměstnancem ve výši 11%, které je využito k vyhodnocení progresivity daňové povinnosti. Ze základu daně je pomocí daňové sazby vypočtena daň. Tato sazba je v souladu s příslušným zněním ZDP pro analyzovaný rok. Sazby daně pro rok 2007 jsou uvedeny v tabulce 8 a sazba pro roky 2012 a 2016 je ve výši 15%. Pokud základ daně pro rok 2016 převyšuje hranici stanovenou ZDP, je k dani přičteno ještě solidární zvýšení daně. Postup výpočtu tohoto zvýšení je podrobněji rozebrán v předchozí části této práce. Od vypočtené daně jsou dále odečteny slevy, případně daňová zvýhodnění, na které má poplatník nárok. Tyto nároky jsou dány sociální situací v domácnosti, které je poplatník živitelem.

Pro rok 2012 je postup výpočtu daňové povinnosti stejný, pouze není přičítáno solidární zvýšení daně. Rok 2007 se liší ve výpočtu základu daně, protože pro tento rok byl základ daně počítán jako hrubá mzda, snížená o povinné pojistné placené zaměstnancem. Pojištění na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti činilo 8% a pojištění na veřejné zdravotní pojištění bylo ve výši 4,5%.

Výpočet daňové povinnosti poplatníka pro rok 2016 lze tedy shrnout do následujícího vzorce:

	HM
+	Pojištění povinně placené zaměstnavatelem (34%)
<hr/>	
	SHM
	Zaokrouhlení SHM na celé stokoruny směrem dolů
<hr/>	
	Základ daně
	Daň 15%
<hr/>	
-	Základní sleva na poplatníka
-	Sleva na manželku
<hr/>	
	Daň po slevách
-	Daňové zvýhodnění na děti
<hr/>	
	Daň / Daňový bonus

K měření progresivity bude použita metoda bodové progresse. Z předchozího textu vyplývá, že nebudou zkoumány celé intervaly příjmů, ale pouze jednotlivé rozdílné výše příjmů. Není tedy ani jiná možnost, než použít právě měření bodové progresse.

K měření progresivity je v práci využit vztah (1) index progresivity daňové povinnosti. Mezní sazba daně se rovná sazbě daně pro daný rok. Mezní sazby daně jsou uvedeny v tabulce 13. Průměrná sazba daně je spočtena jako podíl součtu daňové povinnosti poplatníka s pojistným na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti (SP) a pojistného na veřejné zdravotní pojištění (ZP) a superhrubé mzdy. Vztah je tedy následující:

$$\text{Průměrná sazba daně} = \frac{\text{daňová povinnost} + \text{SP} + \text{ZP}}{\text{SHM}} \quad (7)$$

Pojistné je přičteno z toho důvodu, že poplatník má povinnost jej zaplatit, i když je jeho daňová povinnost nulová. Superhrubá mzda je při výpočtu využita proto, že právě z ní je daňová povinnost počítána a je tedy „uměle“ navyšována o pojistné, které za zaměstnance povinně platí zaměstnavatel. Z tohoto důvodu bylo nutné s pojištěním za zaměstnavatele kalkulovat i při výpočtu progresivity daňové povinnosti.

Pro porovnání bude uvedena bodová progresivita za stejných situací, ale s hodnotami z roků 2007 a 2012. Jak bylo popsáno v úvodu, tyto dva roky byly pro českou daň z příjmů fyzických osob přelomové. Rok 2007 byl posledním rokem, kdy byla využita

pásmová progresivní sazba. Rok 2012 bylo posledním rokem před zavedením solidárního zvýšení daně.

Díky tomuto porovnání, bude možné vyhodnotit vliv těchto velkých legislativních změn. Zda přispěl ke zvýšení progresivity zdanění příjmů fyzických osob.

5. Výpočty daňové povinnosti poplatníků

Měření dopadu daně z příjmů fyzických osob je v této práci provedeno na mikroekonomické úrovni, tedy na úrovni konkrétního poplatníka. Vzhledem k tomu, že pro účely diplomové práce není možné brát v úvahu všechny přípustné situace, bylo vytvořeno šestnáct modelových případů. Na těchto případech bude měřen dopad DPFO. Shrnutí předpokladů, které bylo podrobněji popsáno v předchozí kapitole, je následující:

Poplatník 1	11 000 Kč	132 000 Kč
Poplatník 2	25 061 Kč	300 732 Kč
Poplatník 3	29 320 Kč	351 840 Kč
Poplatník 4	110 000 Kč	1 320 000 Kč

Každý z těchto poplatníků má nárok na využití slev na dani podle toho, v jaké žije domácnosti. Měření dopadu daně je provedeno na všech kombinacích poplatníka a domácnosti. Slevy, které poplatník využívá, jsou podle domácností rozčleněny v následující tabulce 3. Výše slev odpovídá zákonu o dani z příjmů ve znění pro rok 2016.

Tabulka 3: Výše jednotlivých slev na dani pro rok 2016

Domácnost	Využitelné slevy	Výše roční slevy
Domácnost 1	Základní sleva na poplatníka	24 840 Kč
Domácnost 2	Základní sleva na poplatníka	24 840 Kč
	Sleva na manželku	24 840 Kč
Domácnost 3	Základní sleva na poplatníka	24 840 Kč
	Sleva na manželku	24 840 Kč
	Daňové zvýhodnění na 1. dítě	13 404 Kč
Domácnost 4	Základní sleva na poplatníka	24 840 Kč
	Sleva na manželku	24 840 Kč
	Daňové zvýhodnění na 1. dítě	13 404 Kč
	Daňové zvýhodnění na 2. dítě	15 804 Kč

Zdroj: ZDP

Dále je nutno brát potaz skutečnost, že vzhledem k cíli práce jsou uvažovány pouze příjmy dle § 6 zákona o dani z příjmů, tedy příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků. Žádné další příjmy nejsou do výsledků zahrnuty. Roční příjmy jsou vypočteny jako dvanáctinásobek uvedených měsíčních příjmů. Je tedy předpokládáno, že měsíční příjem je po celý rok v konstantní výši.

Poplatník 1

Jak už bylo v předchozím textu uvedeno, první zkoumaný poplatník pobírá nejnižší příjem ze všech porovnávaných. Jeho příjem dosahuje částky lehce nad hranicí minimální mzdy. Bylo také uvedeno, že tato částka byla zvolena, protože při příjmu ve výši minimální mzdy⁴ je poplatníková daňová povinnost nulová ve všech modelových situacích. Z minimální mzdy tedy nelze vycházet.

Měsíční hrubá mzda pracovníka byla stanovena na 11 000 Kč. Roční mzda poplatníka 1 tedy činí $12 * 11\ 000 = 132\ 000$ Kč. Následující tabulka 4 obsahuje výpočty daňové povinnosti, podle domácnosti, ve které poplatník 1 žije. Poslední řádek tabulky udává výši průměrné daňové sazby.

Tabulka 4: Výpočet daňové povinnosti poplatníka 1 za rok 2016

	Domácnost1	Domácnost2	Domácnost3	Domácnost4
roční HM	132 000	132 000	132 000	132 000
povinné pojistné 34%	44 880	44 880	44 880	44 880
SHM	176 880	176 880	176 880	176 880
základ daně	176 800	176 800	176 800	176 800
daň 15%	26 520	26 520	26 520	26 520
sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840	24 840
sleva na manželku	x	24 840	24 840	24 840
daň po slevách	1 680	0	0	0
daňové zvýhodnění na 1. dítě	x	x	13 404	13 404
daňové zvýhodnění na 2. dítě	x	x	x	15 804
daň po uplatnění daňového zvýhodnění	1 680	0	0	0
daňový bonus	x	x	13 404	29 208
SZP	10 600	10 600	10 600	10 600
Průměrná sazba daně	6,95 %	5,99 %	-1,59 %	-10,52 %

Zdroj: vlastní výpočty

Pro stanovení daňové povinnosti je nutné využít stanovený postup. Poplatníková roční hrubá mzda činí 132 000 Kč. K roční hrubé mzdě se dále musí přičíst povinné pojistné hrazené zaměstnavatelem. Jeho výše činí za sociální pojištění 25 % a za zdravotní pojištění 9 % z hrubé mzdy. Zaměstnavatel tedy za zaměstnance hradí pojistné ve výši 44 880 Kč ročně, což odpovídá 34% z hrubé mzdy zaměstnance. Po sečtení hrubé mzdy

⁴ Minimální mzda pro rok 2016 je v hodnotě 9 900 Kč měsíčně.

a povinného pojistného se poplatník dostává na částku superhrubé mzdy, která dosahuje 176 880. Po zaokrouhlení superhrubé mzdy na celé stokoruny nahoru, což je dáno zákonem o dani z příjmů, získáváme základ daně ve výši 176 900 Kč. Z tohoto základu daně se vypočítá daň ve výši 15%, což je současná sazba DPFO. Až po tomto bod je výpočet daňové povinnosti stejný pro všechny modelové situace v podobě jednotlivých domácností.

V případě domácnosti 1 poplatník odečte od vypočtené daně slevu na poplatníka. Na žádnou další slevu už nemá nárok. Po odečtení základní slevy vyjde částka 1 695 Kč, což je poplatníková daňová povinnost za rok 2016. Z tabulky je patrné, že domácnost 1 je jediný případ, kdy má poplatník daňovou povinnost.

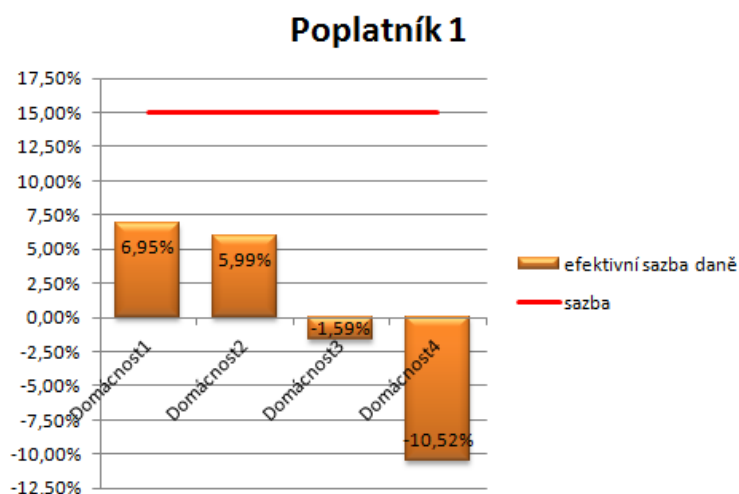
V domácnosti 2 má poplatník možnost uplatnit slevu na manželku, která má příjmy pod hranicí určenou ZDP. Díky této slevě, kterou také odečítá od vypočteného základu daně, se poplatník dostává na nulovou daňovou povinnost.

Domácnost 3 se skládá z poplatníka, jeho manželky a jednoho dítěte. Poplatník uplatnil základní slevu a slevu na manželku a jeho daňová povinnost je tedy nulová. Protože poplatník žije v jedné domácnosti i s dítětem a manželka na toto dítě nárok na daňové zvýhodnění neuplatňuje, uplatní toto zvýhodnění poplatník. Vzhledem k tomu, že je jeho daňová povinnost nulová, vzniká mu díky zvýhodnění na dítě nárok na daňový bonus, ve výši 13 404 Kč.

U domácnosti 4 je situace obdobná jako u domácnosti 3, s tím rozdílem, že v domácnosti 4 žijí s poplatníkem a jeho manželkou dvě děti. Nárok na daňové zvýhodnění se tedy zvyšuje o nárok na daňové zvýhodnění druhého dítěte. Poplatníkům daňový bonus tedy tentokrát dosahuje výše 29 208 Kč.

Průměrná daňová sazba poplatníka 1 ve všech modelových domácnostech je znázorněna v grafu 1. Je zde vyznačena i daňová sazba DPFO.

Graf 1: Vývoj efektivní sazby daně poplatníka 1 za rok 2016

Zdroj: vlastní zpracování

Poplatník 2

Poplatník 2 má příjem ve výši mediánu hrubé mzdy za čtvrté čtvrtletí roku 2016, který činí 25 061 Kč měsíčně. Medián je hodnota, která se nachází přesně uprostřed všech hodnot. To znamená, že 50% všech příjmů je nižší než tato částka a 50% všech příjmů je naopak vyšší než tato částka. Osobně si myslím, že medián má lepší vypovídací schopnost, protože na rozdíl od průměru ho tolik neovlivňují extrémní hodnoty příjmů. Medián je měřen Českým statistickým úřadem pro každé čtvrtletí daného roku. V čase je rostoucí, a nebyl tedy po celý rok 2016 stejný. Jak už bylo ale uvedeno výše, pro zjednodušení předpokládám, že příjem byl po celý rok konstantní na úrovni mediánu čtvrtého čtvrtletí 2016. Tato částka je nejaktuálnější dostupnou hodnotou. Další medián bude zveřejněn až za první čtvrtletí roku 2017.

Roční příjem je tedy ve výši $25\,061 \cdot 12 = 300\,732$ Kč. Tabulka 5 znázorňuje výpočet daňové povinnosti poplatníka 2. Opět je rozdělena podle modelových domácností, ve kterých je poplatník živatelem.

Tabulka 5: Výpočet daňové povinnosti poplatníka 2 za rok 2016

	Domácnost1	Domácnost2	Domácnost3	Domácnost4
roční HM	300 732	300 732	300 732	300 732
povinné pojistné 34%	102 249	102 249	102 249	102 249
SHM	402 981	402 981	402 981	402 981
základ daně	402 900	402 900	402 900	402 900
daň 15%	60 435	60 435	60 435	60 435
sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840	24 840
sleva na manželku	x	24 840	24 840	24 840
daň po slevách	35 595	10 755	10 755	10 755
daňové zvýhodnění na 1. dítě	x	x	13 404	13 404
daňové zvýhodnění na 2. dítě	x	x	x	15 804
daň po uplatnění daňového zvýhodnění	35 595	10 755	0	0
daňový bonus	x	x	2 649	18 453
SZP	24 149	24 149	24 149	24 149
průměrná sazba daně	14,83 %	8,66 %	5,34 %	1,42 %

Zdroj: vlastní výpočty

Roční hrubá mzda poplatníka 2 činí 300 732 Kč. Povinné pojistné, placené zaměstnavatelem z této částky, dosahuje 102 249 Kč. Superhrubá mzda, kterou tyto dvě hodnoty tvoří, dosahuje za rok 2016 výše 402 981 Kč. Po zaokrouhlení na celé stokoruny směrem nahoru získáme základ daně 403 000 Kč. Daň z příjmu poplatníka 2 tedy představuje částka 60 450 Kč.

Pokud je poplatník 2 živitelem domácnosti 1, tedy žije sám, uplatní základní slevu ve výši 24 840 Kč. Výsledná daňová povinnost poplatníka 2 pro rok 2016 je 35 610 Kč.

V případě, že je poplatník 2 živitelem domácnosti 2 a žije společně s manželkou, jejíž příjmy nedosahují hranice určené ZDP, může poplatník uplatnit ještě slevu na svou manželku. V tomto modelu poplatník uplatní základní slevu a slevu na manželku. Obě ve výši 24 840 Kč. Jeho daňová povinnost pro rok 2016 bude ve výši 10 770 Kč.

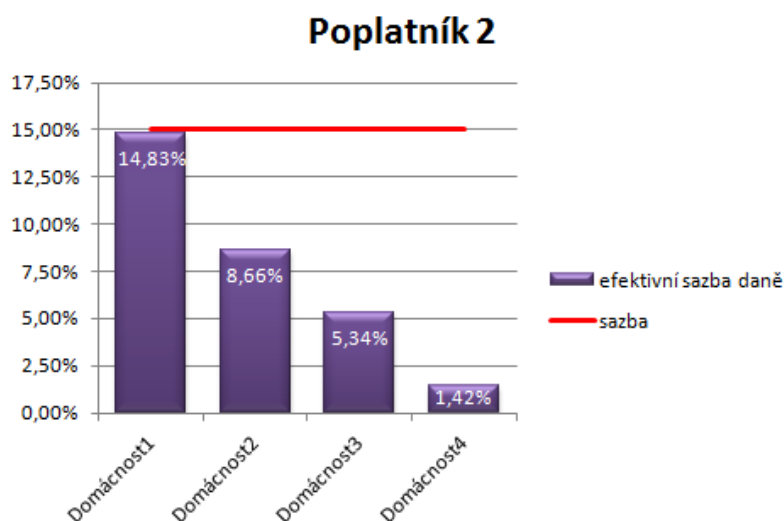
Domácnost 3 se skládá z poplatníka, jeho manželky bez příjmů a jednoho dítěte. Poplatník může uplatnit základní slevu a slevu na manželku jako v předchozím případě. Jeho daň po slevách je tedy stejně jako u předchozího modelu 10 770 Kč. Poplatníková manželka neuplatňuje daňové zvýhodnění na dítě žijící ve společné domácnosti. Poplatník proto může toto zvýhodnění využít sám. Daňové zvýhodnění na 1. dítě činí

13 404 Kč ročně. Poplatník tedy svou daň o tuto částku sníží. Jelikož ale tímto snížením dosáhne záporné daňové povinnosti, bude mu vyplacen daňový bonus. Poplatník 2 sníží svou daň o 10 770 Kč na 0 Kč a ještě mu zbývá 2 634 Kč z daňového zvýhodnění na dítě, které nevyužil. V této částce bude poplatníkovi vyplacen daňový bonus.

Domácnost 4 je obdobným případem jako domácnost 3. Poplatník však může uplatnit ještě daňové zvýhodnění na 2. dítě, které činí 15 804 Kč ročně. Toto zvýhodnění uplatní poplatník celé jako daňový bonus, o který zvýší daňový bonus z předchozího modelu. Celkem bude jeho daňový bonus dosahovat částky 18 438 Kč.

Graf 2 opět zobrazuje průměrnou daňovou sazbu u poplatníka 2 v porovnání se sazbou DPFO. Je rozdělen podle modelových domácností.

Graf 2: Vývoj efektivní sazby daně poplatníka 2 za rok 2016

Zdroj: vlastní zpracování

Poplatník 3

Výše příjmu poplatníka 3 dosahuje měsíčně částky 29 320 Kč, což je průměrná mzda pro rok 2016. Průměrná mzda se od mediánu z předchozího modelu liší o více než 4 000 Kč. Z toho lze odvodit, že jednotlivé mzdy jsou velmi odlišné. Co se týká extrémních hodnot, převažují ty vysoké, které navyšují celkový průměr.

Průměrná mzda je v této práci využita právě kvůli porovnání s mediánem. Jak už bylo zmíněno výše, dle mého názoru má medián lepší vypovídací hodnotu o celkové situaci. Průměrná mzda je ale více medializována a častěji zveřejňována při každoročním „celkovém zhodnocení“ předcházejícího roku v oblasti příjmů.

Roční částka příjmu, která je využívána ve výpočtech daňové povinnosti jednotlivých modelových poplatníků, byla opět vypočítána stejně jako v předcházejících případech:

29 320 * 12 = 351 840 Kč. Podrobný postup výpočtu daňové povinnosti poplatníka je zaznamenán v tabulce 6.

Tabulka 6: Výpočet daňové povinnosti poplatníka 3 za rok 2016

	Domácnost1	Domácnost2	Domácnost3	Domácnost4
roční HM	351 840	351 840	351 840	351 840
povinné pojistné 34%	119 626	119 626	119 626	119 626
SHM	471 466	471 466	471 466	471 466
základ daně	471 400	471 400	471 400	471 400
daň 15%	70 710	70 710	70 710	70 710
sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840	24 840
sleva na manželku	x	24 840	24 840	24 840
daň po slevách	45 870	21 030	21 030	21 030
daňové zvýhodnění na 1. dítě	x	x	13 404	13 404
daňové zvýhodnění na 2. dítě	x	x	x	15 804
daň po uplatnění daňového zvýhodnění	45 885 Kč	21 045	7 626	0
daňový bonus	x	x	x	8 178
SZP	28 253	28 253	28 253	28 253
průměrná sazba daně	15, 72 %	10, 46 %	7,61 %	4,26 %

Zdroj: vlastní výpočty

Roční hrubá mzda poplatníka 3 dosahuje výše 351 840 Kč. Roční povinné pojistné placené zaměstnavatelem představuje částku 119 626 Kč. Po sečtení se tedy dostáváme na částku superhrubé mzdy, která je 471 466 Kč. Základ daně zaokrouhlený na celé stokoruny nahoru vychází 471 500 Kč. Z toho vypočteme částku daně, která dosahuje výše 70 725 Kč. Při odečtení základní slevy na poplatníka, což je model domácnosti 1, je poplatníková daňová povinnost pro rok 2016 celkem 45 885 Kč.

Pokud žije poplatník v domácnosti s manželkou bez příjmů, což je situace domácnosti 2, může si odečíst jak základní slevu na poplatníka, tak ještě slevu na manželku. Obě ve výši 24 840 Kč. Pak bude jeho daňová povinnost pro rok 2016 dosahovat částky 21 045 Kč.

V situaci domácnosti 3, kdy poplatník žije jak manželku, tak dítě žijící ve společné domácnosti, může uplatnit i daňové zvýhodnění na 1. dítě. Poplatník odečte základní slevu a slevu na manželku a vychází mu daň 21 045 Kč. Poté má nárok uplatnit ještě

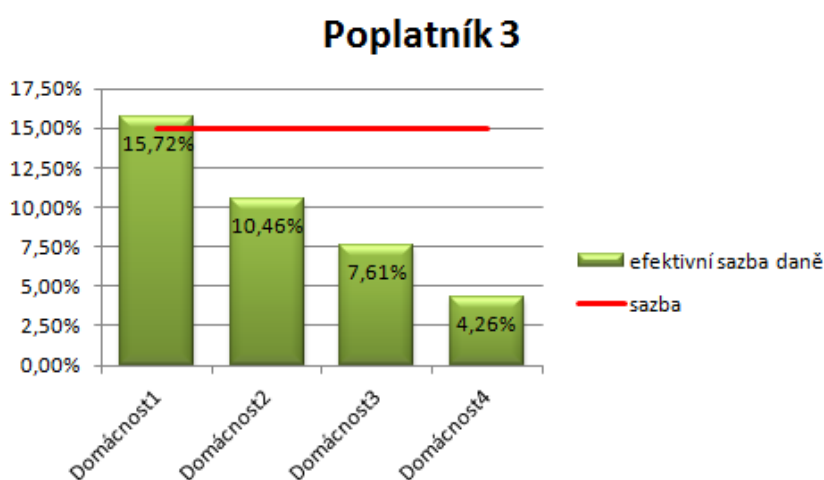
zmiňované daňové zvýhodnění ve výši 13 404 Kč ročně. Jeho výsledná daňová povinnost pro rok 2016 dosahuje částky 7 641 Kč.

Pokud žijí s poplatníkem ve společné domácnosti 2 děti a manželka bez příjmů, má poplatník nárok uplatnit daňové zvýhodnění na 2 děti. Poplatník po vypočtení daně nejprve odečte slevu na poplatníka a na manželku. Jeho daň vychází 21 045 Kč. Od této částky daně může dále odečíst daňová zvýhodnění na děti, která dohromady tvoří 29 208 Kč. Poplatník v tomto případě dosáhne na daňový bonus, protože jeho daň nepokrývá celou částku daňového zvýhodnění, na které má poplatník nárok. Daňový bonus bude vyplacen ve výši 8 163 Kč.

Za povšimnutí u poplatníka 2 stojí fakt, že na daňový bonus už dosáhne pouze v případě modelu domácnosti 4. Pokud tedy poplatníkova hrubá mzda dosahuje částky průměrné mzdy, je pravděpodobnější, že mu vznikne daňová povinnost než nárok na daňový bonus.

Průměrná sazba daně podle jednotlivých modelových domácností je zobrazena v grafu 3 spolu se sazbou DPFO, která činí 15%.

Graf 3: Vývoj efektivní daňové sazby poplatníka 3 za rok 2016

Zdroj: vlastní zpracování

Poplatník 4

Model poplatníka 4 je modelem s nejvyšším příjmem. Poplatníkův příjem dosahuje měsíčně částky 110 000 Kč. Roční příjem je tedy na úrovni 1 320 000 Kč. Tato výše příjmu byla opět záměrná. Při takto vysokém příjmu má totiž poplatník povinnost svou daň navýšit o solidární zvýšení.

Detailní princip solidárního zvýšení daně byl vysvětlen v prvních kapitolách této práce. Solidární zvýšení daně se musí uplatnit, pokud výše příjmu přesáhne 48násobek

průměrné měsíční mzdy, stanovené Ministerstvem práce a sociálních věcí. Tato průměrná měsíční mzda je upravena zákonem o pojistném na sociální zabezpečení. Pro rok 2016 byla průměrná měsíční mzda stanovena na 27 006 Kč. Zmiňovaný 48násobek je tedy 1 296 288 Kč. Z kladného rozdílu hrubé mzdy a tohoto násobku se spočte 7%, o která se poté navýší vypočtená daň. Solidární zvýšení se zaokrouhuje na dvě desetinná místa. Solidární zvýšení se používá jen pro dva dílčí základy daně a to příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků a příjmy ze samostatné činnosti.

Podrobný výpočet daňové povinnosti je vyobrazen v následující tabulce 7.

Tabulka 7: Výpočet daňové povinnosti poplatníka 4 za rok 2016

	Domácnost 1	Domácnost 2	Domácnost 3	Domácnost 4
roční HM	1 320 000	1 320 000	1 320 000	1 320 000
povinné pojistné 34%	448 800	448 800	448 800	448 800
SHM	1 768 800	1 768 800	1 768 800	1 768 800
Základ daně	1 768 800	1 768 800	1 768 800	1 768 800
částka pro výpočet solidárního zvýšení daně	23 712	23 712	23 712	23 712
daň 15%	265 320	265 320	265 320	265 320
solidární zvýšení 7%	1 659,84	1 659,84	1 659,84	1 659,84
sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840	24 840
sleva na manželku	x	24 840	24 840	24 840
daň po slevách	242 140	217 300	217 300	217 300
daňové zvýhodnění na 1. dítě	x	x	13 404	13 404
daňové zvýhodnění na 2. dítě	x	x	x	15 804
daň po uplatnění daňového zvýhodnění	242 140	217 300	203 896	188 092
SZP	114 972	114 972	114 972	114 972
průměrná sazba daně	20,19 %	18,79 %	18,03 %	17,13 %

Zdroj: vlastní výpočty

Roční hrubá mzda poplatníka 4 činí 1 320 000 Kč. Zaměstnavatel měl povinnost z této mzdy uhradit 34 % na sociální a zdravotní pojistné, což je celkem 448 800 Kč za rok 2016. Dohromady tyto dvě položky tvoří superhrubou mzdu 1 768 800 Kč. Tato částka je zároveň i základem daně. Příjem přesahuje hranici pro solidární zvýšení daně o 23 712 Kč. Z této částky je tedy vypočteno 7% 1 659,84 Kč. Hodnota bude nakonec přičtena k daňové povinnosti poplatníka. Daň vypočtená ze superhrubé mzdy poplatníka 4 je 265 320 Kč.

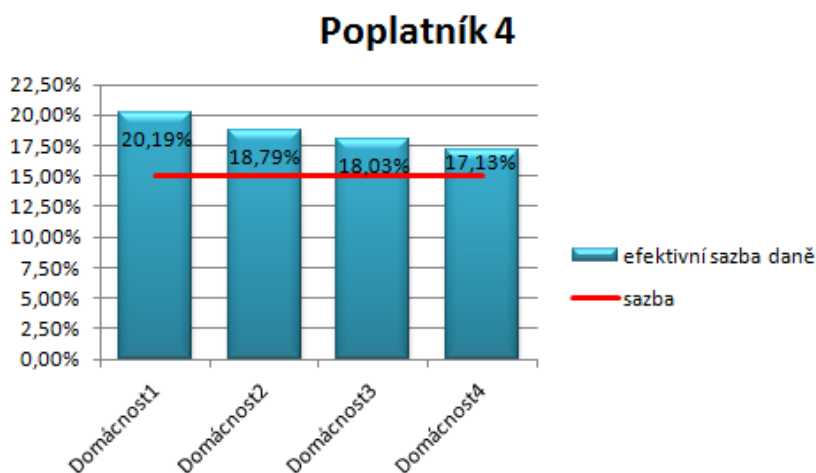
V modelu domácnosti 1 žije poplatník sám a uplatňuje pouze základní slevu ve výši 24 840 Kč. Po uplatnění této slevy a přičtení solidárního zvýšení daně se dostaneme na částku 242 140 Kč, která je daňovou povinností poplatníka 4 za rok 2016.

V dalším modelu domácnosti 2 žije poplatník v jedné domácnosti s manželkou, která má příjmy pod hranici stanovenou zákonem o dani z příjmů. Poplatník v tomto případě uplatňuje základní slevu a slevu na manželku s nízkým příjmem. Obě jsou ve výši 24 840 Kč za rok. Po odečtení obou slev a přičtení solidárního zvýšení daně, vyjde poplatníkovi 4 v modelové situaci domácnosti 2 pro rok 2016 daňová povinnost ve výši 217 300 Kč.

Domácnost 3 se skládá z poplatníka, manželky s nízkými příjmy a jednoho dítěte. Daň poplatníka dosahuje stejné výše jako v předchozím případě, tedy 217 300 Kč. Na rozdíl od předchozího modelu má ale poplatník nárok uplatnit ještě daňové zvýhodnění na dítě, které je pro první dítě ve výši 13 404 Kč. Po odečtení tohoto daňového zvýhodnění vychází poplatníkova daňová povinnost pro rok 2016 ve výši 203 896 Kč.

Posledním modelovým případem je domácnost 4. V tomto modelu je poplatník živitelem své manželky s nízkým příjmem a dvou dětí. Oproti předchozímu případu má poplatník nárok uplatnit daňové zvýhodnění na dvě děti. První dítě je ve výši 13 404 Kč a druhé ve výši 15 804 Kč. Daň po odečtení základní slevy, slevy na manželku a přičtení solidárního zvýšení je 217 300 Kč. Poté poplatník uplatní daňové zvýhodnění na obě děti a jeho výsledná daňová povinnost pro rok 2016 je rovna částce 188 092 Kč. K porovnání průměrných sazeb ze všech modelových situací u poplatníka 4 slouží následující graf 4.

Graf 4: Vývoj efektivní daňové sazby poplatníka 4 za rok 2016

Zdroj: vlastní zpracování

Za povšimnutí u modelu poplatníka 4 stojí fakt, že ani v jedné modelové domácnosti nedosáhne poplatník daňového bonusu, naopak proti ostatním modelovým poplatníkům platí na dani poměrně vysoké částky. Je toto zvýšení daně však přímo úměrné výši příjmu? Tuto otázku zodpoví následující kapitola, kde bude analyzována daňová progresivita daně z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků.

5.1 Vyhodnocení dopadu zdanění DPFO

Vyhodnotit daňové zatížení poplatníků je velice obtížný úkol. Jedná se o záležitost velice individuální. Daňová povinnost, která se jednomu analytikovi může zdát jako přiměřená, jiný může považovat za příliš vysokou a další za příliš nízkou. Následující vyhodnocení je tedy čistě mým subjektivním názorem na tuto problematiku.

Prvním případem, na kterém vyhodnotím dopad daně, je domácnost 1. Domácnost 1 se skládá pouze z poplatníka. Jediné, co tedy snižuje placenou daň je základní sleva na poplatníka ve výši 24 840 Kč ročně. Při pohledu na vypočtené průměrné sazby daně lze odvodit, že daňové zatížení poplatníka je v případě domácnosti 1 nejvyšší a to při všech modelových úrovních příjmů. Při porovnání prvních dvou poplatníků, tedy poplatníka 1 s příjmem lehce nad úrovní minimální mzdy a poplatníka 2 s příjmem na úrovni mediánu mezd, je patrné, že dopad zdanění na poplatníka 2 je neúměrně vyšší oproti dopadu na poplatníka 1. Příjem poplatníka 2 je o něco málo vyšší než dvojnásobek příjmu poplatníka 1. Daň, kterou musí poplatník 2 zaplatit, je však více jak 21krát vyšší než daň, kterou platí poplatník 1. Stejný závěr lze vyvodit při pohledu na průměrné sazby. Nejvyrovnanější dopad zdanění je mezi poplatníkem 2 a poplatníkem 3. To může být ale způsobeno tím, že ani úrovně příjmů nejsou příliš vzdáleny. Při porovnání dopadu zdanění mezi poplatníkem 3 a poplatníkem 4 se setkáme také s nepoměrem, avšak ne tak markantním, jako tomu bylo v případě prvního porovnání.

Srovnání případu domácnosti 2 přináší o něco „lepší“ výsledky, než předchozí porovnání. I při pouhém pohledu na průměrné sazby domácnosti 2 za jednotlivé poplatníky lze odvodit, že při pomyslném sestrojení křivky dopadu zdanění, by tato křivka byla méně strmá než v předchozím případě.

Dopad zdanění na domácnosti 3 a 4 je jiný v jedné zásadní skutečnosti. Poplatník v domácnosti 3 a 4 může, na rozdíl od modelů prvních dvou domácností, dosáhnout daňového bonusu. Tato skutečnost je důležitá zejména pro dopady do státního rozpočtu. Při nízké úrovni příjmu, tedy úrovni příjmu poplatníka 1, vzniká nárok na daňový bonus ve výši 13 404 Kč v případě domácnosti 3. Domácnost 3 umožňuje poplatníkovi využít

základní slevu, slevu na manželku a daňové zvýhodnění na jedno dítě. Představme si, že by zdanění mělo fungovat tak, že daňové bonusy poplatníků s nízkými příjmy budou kryty výhradně z daňových povinností zaplacených poplatníky s vyššími příjmy. Pokud by tedy poplatník 1 dosahoval v modelu domácnosti 3 daňového bonusu ve výši 13 404 Kč, byl by třeba další poplatník ve stejném modelu domácnosti, s příjmy ve výši 380 000 Kč ročně, aby jeho daňová povinnost tento bonus pokryla. Pokud by se jednalo o poplatníka 1 v situaci domácnosti 4, tedy se dvěma dětmi, byl by třeba na pokrytí bonusu poplatník s příjmem téměř 460 000 Kč ročně.

Z předchozího textu vyplývá, že na pokrytí daňových bonusů jednotlivých poplatníků s nízkými příjmy, je třeba buď více poplatníků s příjmy na úrovni alespoň mediánu mezd, anebo jeden s příjmy daleko přesahujícími průměrnou mzdu. To může být ale problém. Zřejmě i z tohoto důvodu bylo do DPFO implementováno solidární zvýšení daně. Protože vybrané daně nezajišťovaly dostatečné příjmy k vyplácení daňových bonusů. Z tohoto pohledu je progresivita daně z příjmů stále potřebným jevem. Poté také vyvstává otázka, co se stane, když bude mít zdanění vyšší dopad na poplatníky s vyššími příjmy, právě kvůli vyrovnaní státního rozpočtu. Je možné, že tito poplatníci budou záměrně různými způsoby snižovat své daňové povinnosti, protože nebudou ochotni daň „táhnout“.

6. Měření daňové progresivity

Jak bylo zmíněno v kapitole metodika, progresivita daně bude porovnána za tři různá období. Prvním bude rok 2007, který byl posledním rokem, kdy byly využívány pásmové sazby daně z příjmů. Druhým rokem bude rok 2012, který byl posledním rokem před zavedením solidárního zvýšení daně. A posledním rokem bude rok 2016, tedy aktuální stav. Daně z příjmů fyzických osob za rok 2016 byly na modelových situacích vypočteny v předchozí kapitole. Pro další dva uvedené roky je nutné nejdříve vymezit podmínky, za jakých bude daň počítána. Podmínky jednotlivých modelových domácností zůstávají stejné. Aby byly výsledky srovnatelné, jsou příjmy prvního a čtvrtého poplatníka vypočítány pomocí poměru. Příjem prvního poplatníka představuje 111,11% minimální mzdy a příjem čtvrtého poplatníka je roven 375% průměrné mzdy. Přepočítání příjmů pro čtvrtého poplatníka je nutný z důvodu nedostupnosti dat. Jak už bylo uvedeno, v roce 2007 ani v roce 2012 nebylo ještě zavedeno solidární zvýšení daně, a proto nebyly stanoveny ani limity, jako je tomu pro rok 2016. Nicméně výše příjmu čtvrtého poplatníka by se měla v každém případě pohybovat v 9. decilu příjmů. 9. decil příjmů určuje hranici, kterou převyšuje jen 10% ze všech příjmů.

6.1 Výpočet daňových povinností porovnávaných let

Tato podkapitola slouží ke shrnutí všech porovnávaných daňových povinností. V následující kapitole už bude provedeno samotné vyhodnocení dopadu daně z příjmů a daňové progresivity.

Rok 2007

Rok 2007 se ve výpočtu daně z příjmů fyzických osob velmi liší od způsobu, jakým tuto daň počítáme dnes. Nejvýraznější změny jsou dvě. Za prvé byla v platnosti progresivní sazba daně a za druhé se ještě jako základ daně nevyžívala superhrubá mzda. Základem daně v tomto roce byl hrubý příjem poplatníka snížený o sociální a zdravotní pojistné placené poplatníkem. Sociální pojištění bylo ve výši 8% z hrubého příjmu a zdravotní pojištění 4,5% z hrubého příjmu. Obě tyto částky byly zaokrouhleny na celé koruny směrem nahoru. Základ daně se zaokrouhloval na celé stokoruny směrem dolů. Výše slev byla také podstatně rozdílná. Přesná výše slev, které budou využity v modelových případech, jsou následující:

Základní sleva na poplatníka	7 200 Kč ročně
Manželka bez příjmů	4 200 Kč ročně

Daňové zvýhodnění na dítě 6 000 Kč ročně

Klouzavě progresivní sazby, které byly využívány v roce 2007, jsou uvedeny v teoretické části této práce a v následující tabulce 8.

Tabulka 8: Progresivní sazby daně v roce 2007

Příjem od	Příjem do	Daň
0	121 200	12%
121 200	218 400	14 544 Kč + 19%
218 400	331 200	33 012 Kč + 25%
331 200	neomezeno	61 212 Kč + 32%

Zdroj: ZDP

Poplatník 1

Výše příjmu poplatníka 1 byla vypočítána jako 111,11% minimální mzdy, která v roce 2007 činila 8 000 Kč měsíčně. Roční příjem poplatníka 1 je tedy stanoven na úrovni 106 666 Kč. Sociální pojištění ve výši 8% z hrubého příjmu představuje částku 8 533 Kč a zdravotní pojištění ve výši 4,5 % je po zaokrouhlení na celé koruny 4 800 Kč. Základ daně zaokrouhlený na celé stokoruny směrem dolů se rovná 93 300 Kč.

Tento základ daně se podle výše uvedené tabulky řadí do prvního pásma daňové sazby a daň bude tedy dosahovat 12%, což je částka 11 196 Kč.

V případě prvního modelu, kdy poplatník uplatňuje pouze základní slevu, bude od vypočtené daně tato sleva odečtena a výsledná daňová povinnost poplatníka 1 pro rok 2007 je ve výši 3 996 Kč.

U druhého modelového případu má poplatník právo uplatnit kromě základní slevy ještě slevu na manželku, která pro rok 2007 představuje částku 4 200 Kč ročně. Po odečtení obou těchto nárokovaných slev poplatník nemá žádnou daňovou povinnost.

Třetí modelový případ posuzuje daňovou povinnost poplatníka s manželkou bez příjmů a jedním dítětem. Díky nároku na uplatnění daňového zvýhodnění na dítě, má poplatník nárok i na daňový bonus, který v tomto případě dosahuje částky celého zvýhodnění na dítě, tedy 6 000 Kč. Čtvrtá modelová situace je obdobným případem s jediným rozdílem. Poplatník má nárok využít daňové zvýhodnění na dvě děti. Jeho daňový bonus bude tedy ještě o jedno zvýhodnění navýšen a za rok 2007 dosahuje částky 12 000 Kč.

Poplatník 2

Poplatník 2 má příjem ve výši mediánu mezd 4. čtvrtletí roku 2007, který představuje částku 20 402 Kč měsíčně. Poplatníkův roční příjem je dvanáctinásobkem této částky, což se rovná 244 824 Kč. Sociální a zdravotní pojištění představují částku 30 603 Kč a základ daně z příjmů je tedy po zaokrouhlení roven 214 200 Kč. Podle výše uvedené tabulky se příjem nachází ve druhém pásmu sazby daně. Nejprve se od 214 200 odečte částka 121 200 a z tohoto rozdílu se poté vypočte daň 19%, ke které se ještě přičte částka 14 544 Kč. Výsledná vypočtená daň je 32 214 Kč. Slevy budou opět uplatněny podle jednotlivých modelů.

V modelu domácnosti 1 uplatňuje poplatník pouze základní slevu ve výši 7 200 Kč ročně. Poplatník tuto slevu odečítá od vypočtené daně a dostává výsledek své daňové povinnosti, která v tomto případě představuje částku 25 014 Kč.

Model domácnosti dvě je rozšířen o slevu na manželku bez příjmů. Tato sleva je stanovena ve výši 4 200 Kč ročně. Po odečtení obou slev poplatník dostává výslednou daňovou povinnost ve výši 20 814 Kč.

Domácnost 3 se skládá z poplatníka, jeho manželky bez příjmů a jednoho dítěte, na které poplatník uplatňuje daňové zvýhodnění. Poplatník má nárok využít obě slevy a k tomu ještě daňové zvýhodnění na jedno dítě. Jeho daňová povinnost pro rok 2007 po odečtení slev a daňového zvýhodnění dosahuje částky 14 814 Kč.

Poslední modelová situace přidává k předchozímu případu ještě jedno dítě. Poplatník může využít daňové zvýhodnění na dvě děti. U tohoto modelu je daňová povinnost poplatníka ve výši 8 814 Kč.

Poplatník 3

Příjem poplatníka 3 představuje částka průměrné mzdy za rok 2007. Roční příjem je spočítán následovně: $12 * 24\,539 = 294\,468$ Kč. Po odečtení sociálního a zdravotního pojištění ve výši 36 808 Kč, dostáváme základ daně 257 660 Kč, který je nutno ještě zaokrouhlit na celé stokoruny směrem dolů. Základ daně, ze kterého bude vypočítána daň, je 257 600 Kč. Této výši základu odpovídá třetí pásmo sazby daně. Z rozdílu mezi základem daně a částkou 218 400 Kč bude vypočteno 25 % a k této částce bude ještě přičtena částka 33 012 Kč. Takto vypočtená daň dosahuje výše 42 812 Kč.

Podle modelových situací budou opět odečítány slevy a daňové zvýhodnění a dostaneme se k následujícím výsledkům. V modelu domácnosti 1, kdy poplatník uplatňuje základní slevu, má daňovou povinnost ve výši 35 612 Kč. V modelu domácnosti 2, kdy k předchozí slevě může uplatnit ještě slevu na manželku bez příjmů,

je jeho daňová povinnost rovna částce 31 412 Kč. Třetí model představuje situaci, kdy poplatník žije ve společné domácnosti s manželkou bez příjmů a jedním dítětem. Oproti předchozí daňové povinnosti bude tato ještě snížena o zmiňované zvýhodnění na dítě. Výsledná daňová povinnost poplatníka 3 pro rok 2007 se tedy rovná částce 25 412 Kč. Poslední model přidává ještě jedno daňové zvýhodnění na druhé dítě. Poplatníkova daňová povinnost v modelu domácnosti 4 pro daný rok je ve výši 19 412 Kč.

Poplatník 4

Příjem modelového poplatníka 4 je nejvyšším příjmem ze všech. Jak bylo již uvedeno, komplikací v určení výše tohoto příjmu je fakt, že v roce 2007 nebylo zavedeno solidární zvýšení daně a tedy ani jeho hranice. Příjem poplatníka 4 v roce 2016 odpovídá 375% z průměrné mzdy. Pro srovnatelnost všech zkoumaných let bude tímto poměrem přepočten i příjem poplatníka 4 pro rok 2007.

Průměrná mzda pro rok 2007 dosahovala výše 294 468 Kč za rok. Z toho vyplývá, že příjem poplatníka 4 bude ve výši 1 104 756 Kč. Z této výše příjmu připadá na sociální a zdravotní pojištění placené poplatníkem částka 138 094 Kč. Základ daně je hrubá mzda o toto pojištění snížená, takže základ daně u poplatníka 4 je roven částce 966 662 Kč. Tento základ je ještě nutné zaokrouhlit na celé stokoruny směrem dolů a výsledný základ daně je tedy 966 600 Kč. Podle tabulky uvedené na začátku se tento příjem pohybuje v posledním pásmu sazby daně z příjmů. Daň z příjmů bude ve výši 32 % z rozdílu mezi částkou 966 600 a částkou 331 200 a k tomuto rozdílu se ještě přičte částka 61 212 Kč. Daň poplatníka 4 pro rok 2007 je rovna hodnotě 264 540 Kč. Od ní budou dále odečítány slevy a daňová zvýhodnění.

V modelové situaci domácnosti jedna při využití základní slevy vychází poplatníkova daňová povinnost 257 340 Kč. Pokud bude poplatník živitelem domácnosti 2, uplatní i další slevu. Druhou nárokovanou slevou je sleva na manželku bez příjmů, která činí pro daný rok 4 200 Kč. Po odečtení obou slev, na jejichž uplatnění má poplatník 4 nárok, vychází jeho daňová povinnost ve výši 253 140 Kč. V případě předposlední a poslední modelové situace má poplatník k výše zmíněným slevám nárok také na daňové zvýhodnění na dítě resp. děti. V domácnosti 3 společně s poplatníkem a jeho manželkou žije jedno dítě, uplatní tedy daňové zvýhodnění ve výši 6 000 Kč. Jeho výsledná daňová povinnost v tomto případě dosahuje hodnoty 247 140 Kč. U poslední modelové situace, domácnosti 4, má poplatník nárok na daňové zvýhodnění na dvě děti. Celkem tedy může uplatnit daňové zvýhodnění v hodnotě 12 000 Kč. Daňová povinnost tohoto poplatníka pro rok 2007 bude ve výši 241 140 Kč.

Následující dvě tabulky shrnují výsledky daňových povinností modelových poplatníků pro rok 2007 (Tabulka 9) a průměrné daňové sazby poplatníků, při vypočtených daňových povinnostech (Tabulka 10). Hodnoty, které mají v tabulkách minus, odpovídají daňovému bonusu.

Tabulka 9: Daňové povinnosti poplatníků v roce 2007

	Domácnost 1	Domácnost 2	Domácnost 3	Domácnost 4
Poplatník 1	3 996 Kč	0 Kč	-6 204 Kč	-12 204 Kč
Poplatník 2	25 014 Kč	20 814 Kč	14 814 Kč	8 814 Kč
Poplatník 3	35 612 Kč	31 412 Kč	25 412 Kč	19 412 Kč
Poplatník 4	257 340 Kč	253 140 Kč	247 140 Kč	241 140 Kč

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 10: Průměrné daňové sazby poplatníků v roce 2007

	Domácnost 1	Domácnost 2	Domácnost 3	Domácnost 4
Poplatník 1	18,57 %	14,29 %	7,64 %	1,21 %
Poplatník 2	25,96 %	24,00 %	21,20 %	18,40 %
Poplatník 3	28,11 %	26,48 %	24,15 %	21,82 %
Poplatník 4	40,91 %	40,48 %	39,85 %	39,23 %

Zdroj: vlastní výpočty

Rok 2012

Posledním porovnávaným rokem je rok 2012. V tomto roce už se podmínky výpočtu daně z příjmů tolik nelišily od těch současných. Jediným výrazným rozdílem byla absence solidárního zvýšení daně. Základ daně tvořila tzv. superhrubá mzda zaokrouhlená na celé stokoruny směrem dolů. Sazba daně je pro všechny výše základu daně stejná na úrovni 15%. V modelových situacích budou poplatníci opět uplatňovat dva druhy slevy na dani a daňové zvýhodnění na děti. Pro rok 2012 tyto roční slevy a zvýhodnění odpovídají následujícím částkám:

Základní sleva na poplatníka	24 840 Kč
Sleva na manželku bez příjmů	24 840 Kč
Daňové zvýhodnění na dítě	13 404 Kč.

Pokud poplatník uplatňuje daňové zvýhodnění na dítě, může nastat situace, kdy jako v předchozích analyzovaných letech, má nárok na daňový bonus.

Částky příjmů jednotlivých modelových poplatníků byly pro rok 2012 vypočítány stejným způsobem jako v případě roku 2007. Tedy příjmem poplatníka 1 je 111,11%

minimální mzdy pro daný rok, příjmem poplatníka 2 je medián mezd 4. čtvrtletí roku 2012, příjmem poplatníka 3 je průměrná mzda roku 2012 a příjmem posledního poplatníka je částka ve výši 375% roční průměrné mzdy. Tímto způsobem výpočtu je zajištěna srovnatelnost výsledků při konečném porovnávání progresivity daně.

Poplatník 1

Výše příjmu poplatníka 1 se tak jako v předchozích případech pohybuje lehce nad hranicí minimální mzdy. Minimální mzda pro rok 2012 byla stanovena na 8 000 Kč měsíčně, tedy 96 000 Kč ročně. Příjmy poplatníka 1 jsou stanoveny jako 111,11% této částky a odpovídají hodnotě 106 666 Kč ročně. Z této částky je vypočteno 34 % jako sociální a zdravotní pojistné placené zaměstnavatelem, které je ve výši 36 267 Kč. Superhrubá mzda poplatníka 1 je se rovná součtu těchto dvou částek. Při zaokrouhlení na celé stokoruny směrem dolů dostáváme hodnotu 142 900 Kč, ze které bude vypočtena 15% daň z příjmů fyzických osob. V případě poplatníka 1 je vypočtená daň ve výši 21 435 Kč.

Při uplatnění základní slevy se poplatník dostává do záporných hodnot, ale protože v modelu domácnosti 1 neuplatňuje daňové zvýhodnění, nemá nárok na daňový bonus. Jeho výsledná daňová povinnost je tedy nulová. Stejně je tomu i v případě modelu domácnosti 2. V této situaci sice poplatník uplatňuje k základní slevě ještě slevu na manželku bez příjmů, ale taktéž nemá nárok na daňový bonus, protože neuplatňuje daňové zvýhodnění. Jeho daňová povinnost v případě druhého modelu je taktéž nulová. V modelu domácnosti 3 už poplatník využije daňové zvýhodnění na dítě a díky tomu má nárok na daňový bonus. V případě modelu domácnosti 3 má poplatník nárok na daňový bonus ve výši 13 404 Kč. U modelové domácnosti 4 má poplatník nárok na daňové zvýhodnění na dvě děti. Jeho daňový bonus se oproti předchozímu případu zdvojnásobí a bude dosahovat částky 26 808 Kč.

Poplatník 2

Poplatník 2 pobírá měsíční příjem na úrovni mediánu 4. čtvrtletí roku 2012, který byl v částce 22 347 Kč, což ročně odpovídá hodnotě 268 164 Kč. Zaměstnavatel za poplatníka při této výši příjmu zaplatí na sociálním a zdravotním pojistném celkem 91 176 Kč. Superhrubá mzda poplatníka je rovna částce 359 340 Kč, čemuž odpovídá základ daně ve výši 359 300 Kč. Výše daně vypočtená z tohoto základu dosahuje 53 895 Kč.

V jednotlivých modelových domácnostech má poplatník opět nárok na různé slevy na dani či daňové zvýhodnění. V případě domácnosti 1 je to pouze základní sleva ve výši

24 840 Kč ročně. Po odečtení této slevy od vypočtené daně, vychází poplatníková daňová povinnost 29 055 Kč. Modelová domácnost 2 poplatníkovi nárokuje k základní slevě ještě slevu na manželku, která má nízké nebo žádné příjmy. Sleva na manželku je také na úrovni 24 840 Kč ročně. Výsledná daňová povinnost poplatníka 2 je 4 215 Kč. Třetí modelová domácnost umožňuje poplatníkovi ke dvěma předchozím slevám využít ještě daňové zvýhodnění na jedno dítě. Toto zvýhodnění je celkem ve výši 13 404 Kč za rok. Poplatníková daňová povinnost se sníží na nulu a zbytek, který neuplatnil při snížení daňové povinnosti, mu bude vyplacen jako daňový bonus. Bonus bude tedy v částce 9 189 Kč. Poslední model domácnosti opravňuje poplatníka využít dvojnásobek daňového zvýhodnění, protože v něm má dvě děti. O další daňové zvýhodnění se navýší daňový bonus a bude v konečné výši dosahovat částky 22 593 Kč.

Poplatník 3

Třetí poplatník pobírá ve svém zaměstnání příjem na úrovni průměrné mzdy roku 2012, která dosahovala 25 067 Kč měsíčně, tedy 300 804 Kč ročně. Při této výši příjmu je povinné pojistné placené zaměstnavatelem na úrovni 102 274 Kč. Superhrubá mzda poplatníka činí 403 077 Kč. Po jejím zaokrouhlení dostáváme základ daně pro výpočet 15% daně na úrovni 403 000 Kč. Daň vypočtená z tohoto základu odpovídá částce 60 450 Kč.

V tomto momentu přichází na řadu opět uplatnění jednotlivých slev a daňového zvýhodnění podle modelových situací, ve kterých se poplatník nachází. Poplatník 3 žijící v domácnosti sám bude mít daňovou povinnost vypočtenou jako daň sníženou o základní slevu, což je 35 610 Kč. V případě druhé modelové domácnosti a využití slevy na manželku bude poplatníková daňová povinnost 10 770 Kč. Model třetí domácnosti přidává ke dvěma předchozím slevám ještě daňové zvýhodnění na jedno dítě ve výši 13 404 Kč. Je zřejmé, že nastává podobná situace jako u poplatníka 2, a to že daňové zvýhodnění nebude na snížení daňové povinnosti plně využito. I v tomto případě tedy poplatník dosahuje daňového bonusu, tentokrát ve výši 2 634 Kč. Stejně tak je tomu v případě posledního modelu domácnosti. I zde bude o další daňové zvýhodnění bonus navýšen. Jeho výsledná výše pro rok 2012 je 16 038 Kč.

Poplatník 4

Stejně jako v předchozích analyzovaných letech, i v tomto případě je příjem poplatníka 4 příjmem nejvyšším ze všech čtyř modelových poplatníků. V roce 2016 byl příjem stanoven na základě hranice pro solidární zvýšení daně. Pro rok 2007 byl z důvodu absence tohoto zvýšení vypočten jako 375% průměrné roční mzdy. Stejně tomu musí

být i pro rok 2012, protože ani pro tento rok solidární zvýšení daně ještě nebylo zavedeno.

V předchozím modelu poplatníka 3 je průměrná roční hrubá mzda stanovena na částce 300 804 Kč. Model poplatníka 4 tuto průměrnou mzdu navyšuje na 375%, což odpovídá částce 1 128 526 Kč ročně. Sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem dosahuje při této výši příjmu 383 699 Kč. Výsledná superhrubá mzda poplatníka 4 je rovna částce 1 512 225 Kč. Po zaokrouhlení na celá sta směrem dolů dostáváme částku 1 512 200 Kč, což je částka, která je základem daně poplatníka 4. Tomuto základu poté odpovídá daň na úrovni 226 830 Kč.

Posledním krokem při výpočtu daňové povinnosti poplatníka v jednotlivých modelových domácnostech je odečtení slev a daňového zvýhodnění od vypočtené daně. Model domácnosti 1 umožňuje poplatníkovi využít pouze základní slevu ve výši 24 840 Kč ročně. Po jejím odečtení poplatníková daňová povinnost dosahuje částky 201 990 Kč. Druhá modelová situace k základní slevě přidává ještě slevu na manželku, také ve výši 24 840 Kč. Při uplatnění obou zmíněných slev se vypočtená daňová povinnost snižuje na částku 177 150 Kč. Další dvě modelové domácnosti využívají navíc ještě daňové zvýhodnění na dítě. Domácnost 3 se skládá z poplatníka, jeho manželky bez příjmů a jednoho dítěte, na které poplatník uplatňuje daňové zvýhodnění. Poplatníková daňová povinnost v této situaci pro rok 2012 dosahuje výše 163 746 Kč. Poslední situací je domácnost 4, kdy má poplatník dvě děti a na obě uplatňuje daňové zvýhodnění. Jeho výsledná daňová povinnost se tedy snižuje na 150 342 Kč za rok.

Za povšimnutí u modelu poplatníka 4 v roce 2012 stojí fakt, že proti zbylým dvěma analyzovaným rokům není daňová povinnost pro extrémně vysoké příjmy nikterak zvyšována a platí pro ni stejné podmínky jako pro daň z nízkých příjmů. V roce 2007 bylo toto zdanění upraveno pásmovými sazbami, kdy poplatníci s vyššími příjmy byli zdaněni vyšší nominální daňovou sazbou. V roce 2016, tedy v aktuální situaci, je toto řešeno pomocí solidárního zvýšení daně o 7%. V letech 2008 až 2012 nebyla extrémní rozdílnost příjmů z pohledu daní nijak řešena.

Následující tabulky opět shrnují daňové povinnosti poplatníků v jednotlivých situacích (Tabulka 11) a průměrnou sazbu daně poplatníků v jednotlivých modelových situacích (Tabulka 12). Hodnoty s minusem stejně jako v předchozím případě odpovídají hodnotám daňového bonusu.

Tabulka 11: Daňové povinnosti poplatníků v roce 2012

	Domácnost 1	Domácnost 2	Domácnost 3	Domácnost 4
Poplatník 1	0 Kč	0 Kč	-13 404 Kč	-26 808 Kč
Poplatník 2	29 055 Kč	4 215 Kč	-9 189 Kč	-22 593 Kč
Poplatník 3	35 610 Kč	10 770 Kč	-2 634 Kč	-16 038 Kč
Poplatník 4	201 990 Kč	177 150 Kč	163 746 Kč	150 342 Kč

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 12: Průměrné daňové sazby poplatníků v roce 2012

	Domácnost 1	Domácnost 2	Domácnost 3	Domácnost 4
Poplatník 1	8,21 %	8,21 %	-1,17 %	-10,55 %
Poplatník 2	16,30 %	9,38 %	5,65 %	1,92 %
Poplatník 3	17,05 %	10,88 %	7,56 %	4,23 %
Poplatník 4	21,57 %	19,92 %	19,04 %	18,15 %

Zdroj: vlastní výpočty

Fakt, který lze na první pohled z tabulek vyvodit je ten, že v roce 2007 při pásmových sazbách daně z příjmů téměř nedocházelo v modelových případech k situaci, kdy by byl vyplácen daňový bonus, či byla daňová povinnost nulová. K této situaci došlo jen u poplatníka s nejnižším příjmem a to jen v případě modelové domácnosti s dětmi. V roce 2012 byl daňový bonus vyplácen třem ze čtyř modelových poplatníků.

Vyhodnocení dopadu daně

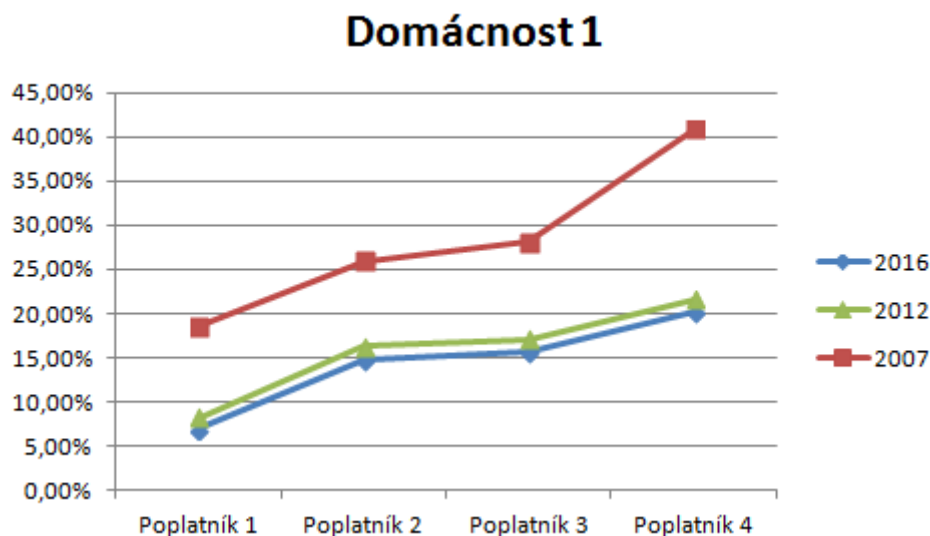
Dopad daně bude v této podkapitole vyhodnocen z pohledu průměrné daňové sazby, která byla vypočítána ke všem uvedeným modelovým situacím. Daňový dopad bude posouzen z pohledu jednotlivých modelových domácností, tedy podle toho, jaké slevy poplatníci uplatňují. Vypočtená průměrná daňová sazba dobře zobrazuje, zda s růstem příjmů roste i daňové zatížení poplatníků.

Při výpočtu průměrné daňové sazby jsem vycházela ze vztahu, který je uveden v teoretické části této práce. Jedná se tedy o podíl součtu placené daně, pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, vůči základu daně. Čítatel obsahuje tyto tři položky proto, že daň není to jediné, co snižuje poplatníkův disponibilní důchod. Pojistné na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění platí poplatník i v případě, že má nulovou daňovou povinnost. Pokud dosahuje na daňový bonus, je bonus právě o toto pojištění v podstatě

snížen. Jmenovatelem ve vztahu je základ daně, protože právě z ní se při výpočtu daňové povinnosti vychází.

Domácnost 1 zobrazuje situaci, kdy poplatník využívá pouze základní slevu. V grafu je znázorněn vývoj průměrné daňové sazby při rostoucím příjmu poplatníka (poplatník 1 má příjem nejnižší a poplatník 4 naopak nejvyšší). Graf 5 zaznamenává vývoj průměrné daňové sazby za všechny tři analyzované roky.

Graf 5: Vývoj průměrné daňové sazby – domácnost 1

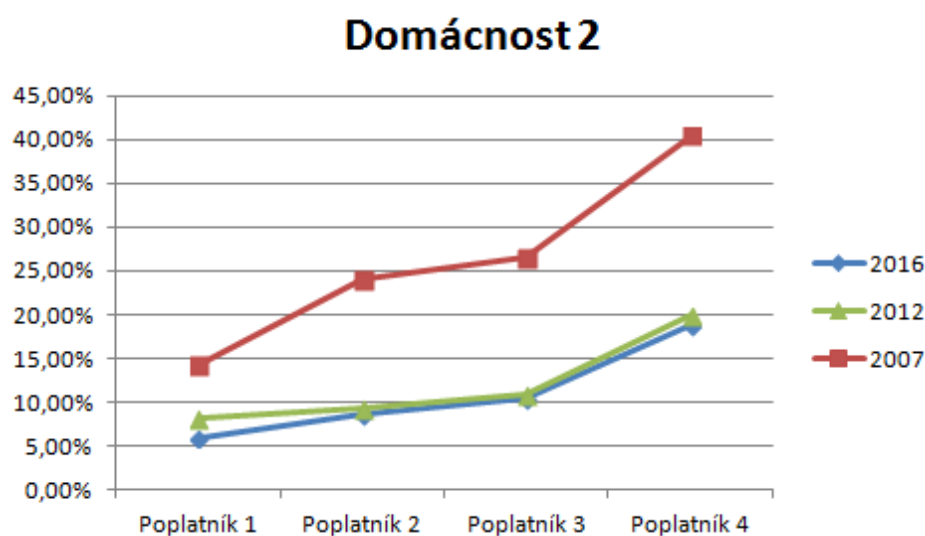

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že v letech 2012 a 2016 je dopad daně z příjmů na poplatníky podobný. A to jak z pohledu trendu, tak i z pohledu celkové výše. Co se ale poměrně liší, je dopad daně na poplatníky v roce 2007. Při pásmových sazbách byl dopad daně téměř dvojnásobný. Se zrušením těchto sazeb bylo tedy sníženo daňové zatížení poplatníků daně.

Dalším modelem je model domácnosti 2, kdy poplatník uplatňuje základní slevu a slevu na manželku s nízkými příjmy. Vývoj dopadu daně zobrazuje graf 6.

Graf 6: Vývoj průměrné daňové sazby - domácnost 2

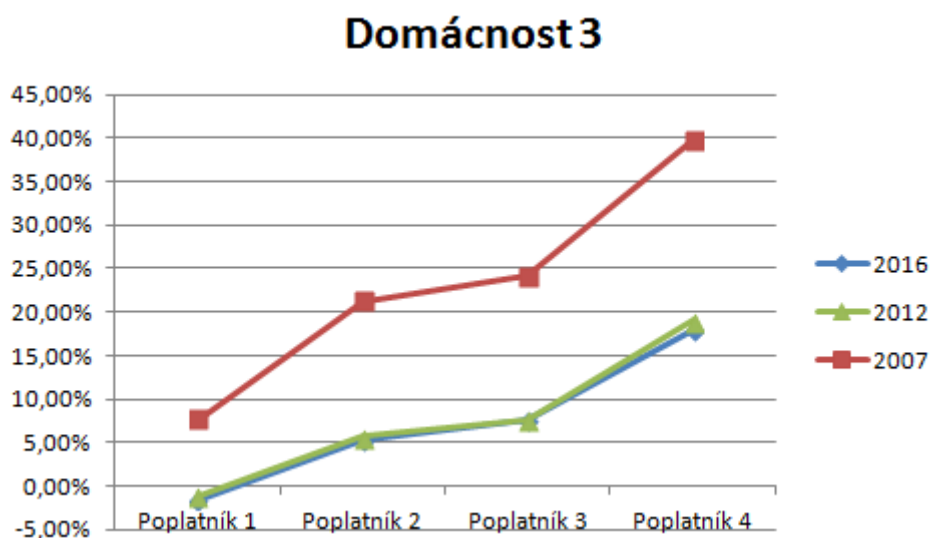

Zdroj: vlastní zpracování

I tento model podporuje předchozí zjištění, že v letech 2012 a 2016 je dopad daně z příjmů moc neliší. Opět jak z pohledu trendu tak rozsahu jsou průměrné sazby daně poměrně vyrovnané. Rok 2007 je opět odlišný. Tentokrát nejen v rozsahu, ale i v trendu. U let 2012 a 2016 dopad daně s růstem výše příjmu stoupá pozvolněji než v případě roku 2007. Velmi viditelný rozdíl je zejména v případě poplatníka 1 a poplatníka 2.

Model domácnosti 3 je prvním modelem, který umožňuje poplatníkovi uplatnit daňové zvýhodnění na dítě. S tím souvisí i skutečnost, že poplatník může dosáhnout na daňový bonus. Vývoj průměrné daňové sazby v případě modelu domácnosti 3 vyobrazuje následující graf 7.

Graf 7: Vývoj průměrné daňové sazby - domácnost 3

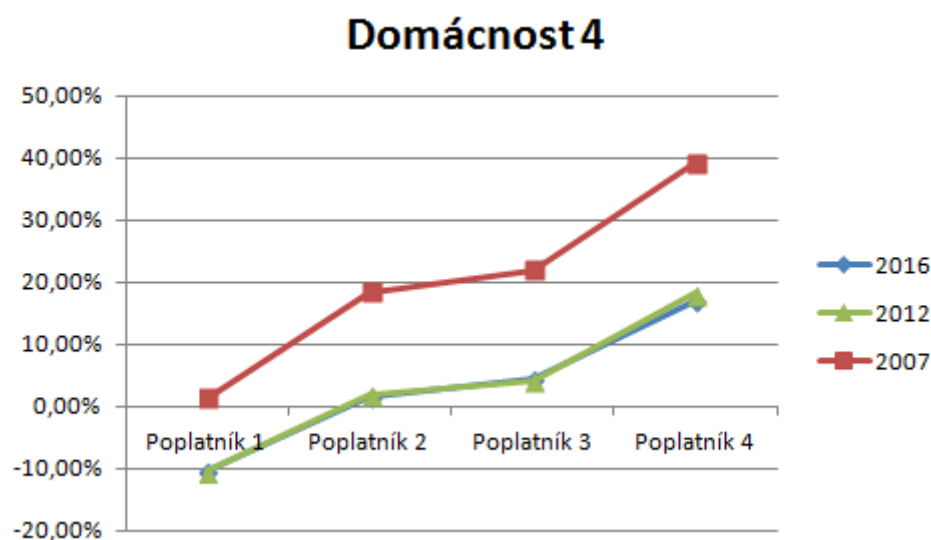

Zdroj: vlastní zpracování

I v modelu domácnosti 3 se opakuje skutečnost, že roky 2012 a 2016 mají vývoj průměrné sazby velice blízký a rok 2007 se významně odlišuje. Velkým rozdílem je například to, že průměrná sazba poplatníka 1 v tomto modelu v letech 2012 a 2016 je v záporných hodnotách, tedy evidentně uplatňuje daňový bonus, pro rok je v úrovni okolo 7%.

Poslední model domácnosti 4 umožňuje poplatníkovi využít daňové zvýhodnění na dvě děti. Vývoj průměrných sazeb je zobrazen v grafu 8.

Graf 8: Vývoj průměrné daňové sazby - domácnost 4

Zdroj: vlastní zpracování

Vývoj průměrné daňové sazby roku 2012 téměř přesně kopíruje vývoj sazby v roce 2016. Mírně se odchyľují v případě poplatníka 4, což se i očekává vzhledem k existenci solidárního zvýšení daně. Poplatník 1 v obou těchto letech dosahuje daňového bonusu. Rok 2007 stejně jako v předchozích modelech výrazně liší. Z pohledu průměrné daňové sazby byl poplatník se dvěma dětmi a manželkou s nízkými příjmy při progresivní daňové sazbě zatížen téměř dvojnásobně.

6.2 Vyhodnocení daňové progresivity

Vyhodnocení progresivity daně z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků je dílčím cílem této práce. Progresivita daně bude za jednotlivé roky nejprve spočtena pomocí indexu progresivity daňové povinnosti a poté bude vyhodnocena.

Průměrné sazby daně z příjmů jsou uvedeny vždy v jednotlivých kapitolách výpočtu daně za daný rok a mezní sazby daně pro tyto roky jsou zaznamenány v následující tabulce 13.

Tabulka 13: Mezní sazby daně

Rok	Mezní sazba daně
2007	32 %
2012	15 %
2016	22 %

Zdroj: vlastní zpracování

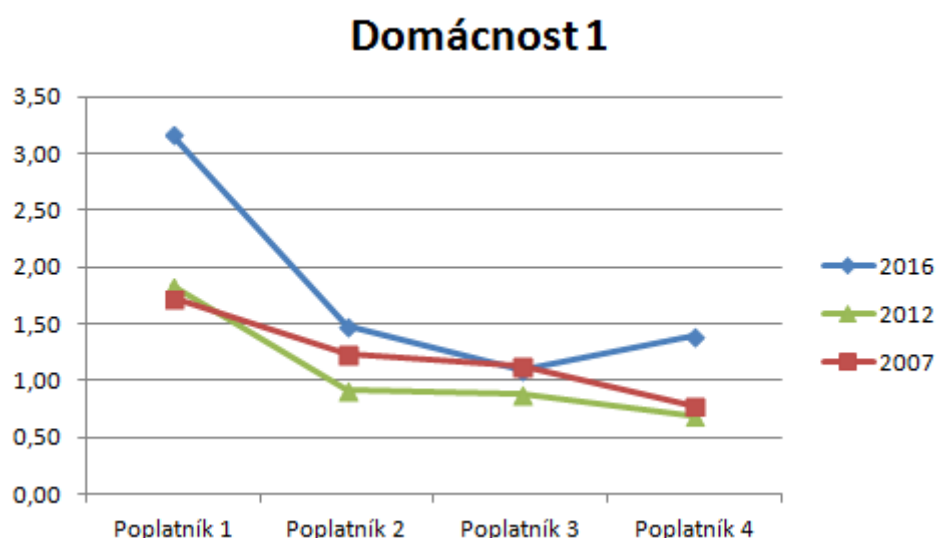
Progresivita daně bude znázorněna na jednotlivých modelových domácnostech, protože progresivita vyjadřuje vztah výše daně a výše důchodu, tudíž nemůže být znázorněna na jednotlivých modelových poplatnících.

Pokud je index progresivity daňové povinnosti větší než 1, jedná se o daň progresivní. V opačném případě, tedy pokud je menší než 1, jedná se o daň regresivní. Pokud by se index progresivity daňové povinnosti rovnal 1, znamená to, že je daň proporcionální.

Domácnost 1

Index progresivity daňové povinnosti pro model domácnosti 1 je znázorněn v grafu 9. Tento model předpokládá využití pouze základní slevy na poplatníka.

Graf 9: Míra progresivity daňové povinnosti - domácnost 1

Zdroj: vlastní zpracování

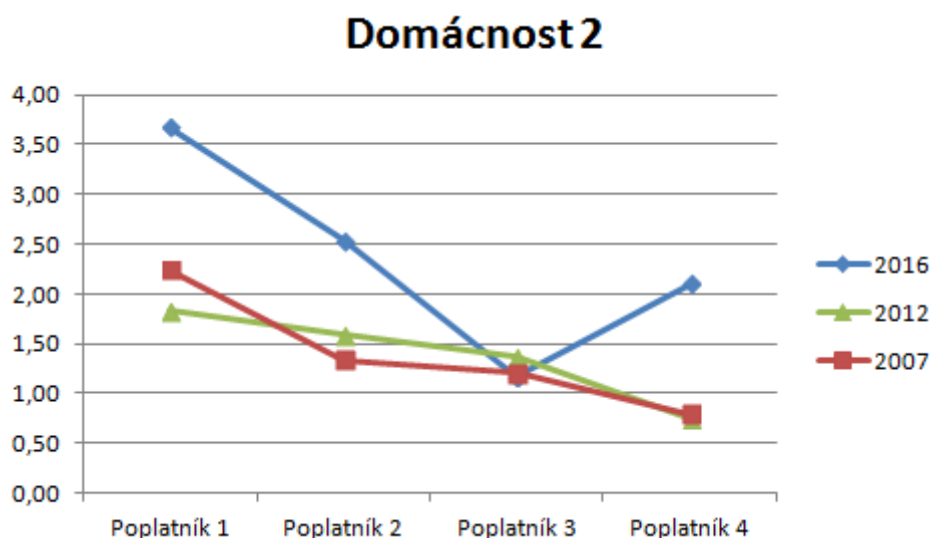
V roce 2007 byla daň z příjmů z větší části progresivní, avšak míra progresivity se s růstem důchodu snižovala. Na úrovni příjmu poplatníka 4 už byla daň pro tento rok pod kritickou hodnotou 1, tedy odpovídala dani regresivní. To znamená, že s růstem příjmů klesá daňové zatížení poplatníka.

Po daňové reformě a zavedení jednotné sazby daně se mírně zvýšila míra progresivity daně v případě velmi nízkého příjmu. Ale už na úrovni příjmu ve výši mediánu všech příjmů byla daň regresivní a míra této regrese se s růstem příjmů ještě více prohlubovala.

Poslední velkou reformou bylo zavedení solidárního zvýšení daně v roce 2013. Rok 2016 v grafu tedy ukazuje, co tato reforma způsobila z pohledu daňové progresivity. Nejvyšší míru progresivity zaznamenávají poplatníci s nejnižšími příjmy. Poté míra progresivity klesá a od příjmu na úrovni průměrné mzdy se opět zvyšuje. Znamená to tedy, že na úrovni nejnižších a nejvyšších příjmů platí, že s růstem příjmů roste i daňové zatížení. Nutno ještě podotknout, že křivka je pro rok 2016 po celé své délce nad kritickou hodnotou 1 a je tedy po celé své délce progresivní.

Domácnost 2

Graf 10: Míra progresivity daňové povinnosti - domácnost 2

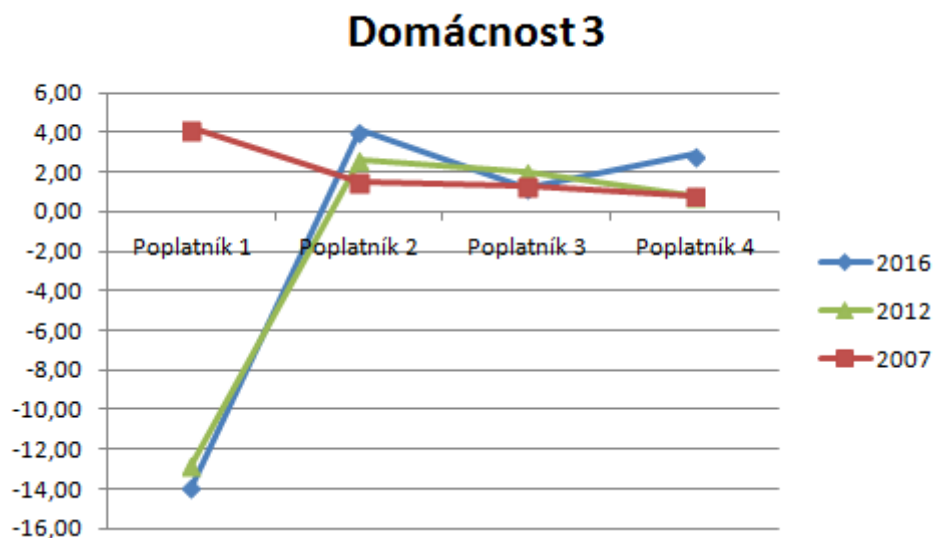
Zdroj: vlastní zpracování

V grafu 10 jsou opět znázorněny křivky indexu progresivity daňové povinnosti poplatníků v jednotlivých letech. Model domácnosti 2 umožňuje poplatníkovi využít základní slevu a slevu na manželku bez příjmů.

Křivky v grafu opět naznačují, že pokud bylo záměrem daňové reformy o zavedení solidárního zvýšení daně nárůst progresivity daně, byl tento krok učiněn správným směrem. Křivka roku 2016 ukazuje, že daň je v různých výších příjmu stále progresivní. Nejvyšší míru progresivity daně opět vykazuje nejnižší příjem. Poté s růstem příjmu míra progresivity klesá a od průměrné mzdy se opět zvyšuje. V modelu domácnosti 2 nedochází k tak výrazným změnám trendu jako v případě domácnosti 1. Ve své poslední části ale křivka stoupá o hodně strměji než v předchozím modelu. Křivky let 2007 a 2012 ukazují, že míra progresivity daně s růstem příjmů klesala až k regresi. Pro rok 2007 byla daň regresivní už příjmu nižšího, než byl medián mezd a pro rok 2012 na úrovni mezi mediánem a průměrnou mzdou.

Domácnost 3

Graf 11: Míra progresivity daňové povinnosti - domácnost 3

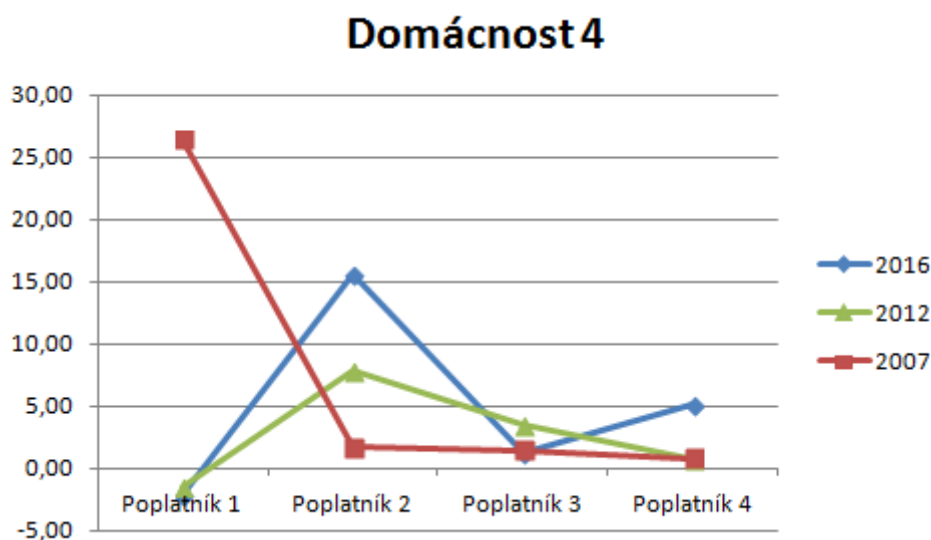

Zdroj: vlastní zpracování

V grafu 11 je dobře vidět vliv uplatnění daňového zvýhodnění. Přestože povinnost platit pojistné na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění vyplacený daňový bonus mírně zvyšuje, stále je průměrná daňová sazba v záporných hodnotách. Tedy i index progresivity daňové povinnosti je záporný a značí regresivní daň. Nejvíce patrný rozdíl je mezi křivkami let 2012 a 2016 a křivkou pro rok 2007. V roce 2007 byla daň i pro poplatníka s nejnižšími příjmy progresivní. Tento rozdíl může být způsoben například nižším daňovým zvýhodněním na dítě. Stejně jako v předchozích dvou modelech je i tady v letech 2007 a 2012 pro poplatníka s nejvyšším příjmem daň regresivní. Solidární zvýšení daně tento jev eliminuje a vyzdvihuje míru progresivity až nad kritickou hranici.

Domácnost 4

Graf 12: Míra progresivity daňové povinnosti - domácnost 4

Zdroj: vlastní zpracování

V posledním grafu 12, tedy modelu domácnosti 4 lze vypočítat podobný jev jako v modelu předchozím, avšak už ne v tak velké míře. Poplatníkovi s nejnižším příjmem je stále v za roky 2012 a 2016 vyplacen daňový bonus, který křivku posouvá až na úroveň záporných hodnot. Nicméně tyto hodnoty už nejsou tak nízké jako v případě modelu domácnosti 3, tedy domácnosti s jedním dítětem. Křivka roku 2016 ukazuje, že nejvyšší míru progresivity daňové povinnosti můžeme zaznamenat v případě příjmu na úrovni mediánu mezd. Naopak nejnižší míra progresivity daňové povinnosti je v případě příjmu ve výši průměrné mzdy. Přesto že je v tomto bodě míra progresivity nejnižší, pořadí je zde vykazována progresivita. Křivka je tedy po celé své délce nad kritickou hodnotou 1. Křivka pro rok 2012 vykazuje odlišný trend. Nejvyšší míru progresivity zaznamenáváme také u poplatníka s příjmem na úrovni mediánu mezd. Ale nejnižší míru vykazuje daňová povinnost poplatníka s nejvyšším příjmem. V tomto bodě už se křivka dokonce nachází pod kritickou hodnotou, což znamená, že daňová povinnost poplatníka s nejvyšším příjmem je regresivní. S dalším růstem příjmu bude tedy poplatníkova daňová povinnost klesat. Křivka roku 2007 vykazuje velmi výrazný rozdíl v míře progresivity mezi poplatníkem s nejnižším příjmem a poplatníkem s příjmem na úrovni mediánu mezd. Křivka má klesající trend a pro poplatníka s nejvyšším příjmem vykazuje regresivní daňovou povinnost.

Závěr

Z kapitoly 5.1 o vyhodnocení dopadu daně vychází jediný závěr. Dopad daně na poplatníky je odlišný podle výše poplatníkovy příjmu. Dopad daně na poplatníky s vyššími příjmy je neúměrně vyšší než dopad na poplatníky s příjmy nízkými. Je to dáno především daňovou progresivitou. Jak bylo ale v předchozím textu zmíněno, daňová progresivita je potřebným jevem, jelikož poplatníků s nižšími příjmy je stále hodně a ze státního rozpočtu by nedostatek příjmů nebylo možné pokrýt.

Průměrné sazby daně, které byly pro jednotlivé modelové situace vypočteny, odpovídají procentuálnímu podílu daně na příjmu poplatníka. Z nich lze jednoduše odvodit úroveň dopadu zdanění na poplatníka. Pokud je procento průměrné sazby nízké, dopad na poplatníka lze hodnotit jako nízký, pokud je naopak vyšší než mezní sazba, je dopad výrazný.

Z kapitoly vyhodnocení daňové progresivity vyplývá, že daň z příjmů fyzických osob je ve své aktuální úpravě daní jednoznačně progresivní. Je to „dobré“ zjištění, nebo ne? Je progresivní daň lepší než daň proporcionální, či dokonce regresivní?

Odpovědi na tuto otázku se liší. Řada současných ekonomů zastává názor, že progresivní daň z příjmů je přínosem a řada je názoru opačného. Každý z těchto odborníků má pro své tvrzení pádné argumenty, které mu pro jeho názor stačí. Já se v závěru této práce pokusím vzít od každého trochu a vyhodnotit problematiku z obou stran.

Jedním z prvních argumentů populace z vyššího příjmového pásma může být, že progresivní zdanění příjmů není spravedlivé. Podle (Musgrave, R. A; Musgrave, P. B, 1994) se buď můžeme pohybovat na úrovni horizontální spravedlnosti, nebo spravedlnosti vertikální. Horizontální spravedlnost funguje na principu, že poplatníci se stejnou platební schopností by měli být zdaněni stejnou výší daně. Daňový systém by se měl vyvarovat jakékoliv diskriminace a to i ze sociálního pohledu. Vertikální spravedlnost naopak říká, že lidé s vyšším příjmem mají větší možnost rozhodovat o svém zbylém příjmu. Mohou si tedy dovolit vyšší daňové zatížení. Díky progresivnímu zdanění by mělo docházet k lepší redistribuci bohatství ve společnosti.

Dalším argumentem pro progresivní zdanění může být fakt, že poplatníci s vyššími příjmy mají vyšší zájem na podporování veřejných statků a služeb.

Nespornou výhodou progresivní daně z příjmů je i to, že v případě velké expanze ekonomiky, může vyšší zdanění vysoko příjmových poplatníků působit jako nástroj proti přehřátí ekonomiky nebo jej alespoň výrazně zpomalit.

Protiargumentem progresivního zdanění je skutečnost, že progresivní zdanění snižuje disponibilní příjmy a tím pádem působí na růst výdajů na spotřebu a naopak snižuje výdaje na investice. To se poté odráží na pomalejším růstu životní úrovně společnosti.

Příliš vysoká progresivita daňového zatížení může také způsobit odliv populace do zemí s příznivějším zdaněním. Následkem by byl celkový vliv na ekonomiku státu, počínaje úbytkem pracovních sil.

Odpůrci progresivního zdanění tvrdí, že progresivita daně z příjmů může působit také jako stimul k obcházení zákonů a nezákonného snižování příjmů. Finálním dopadem tedy bude naopak snížení příjmů z daní do státního rozpočtu.

Progresivní daň z příjmů také může působit na snižování pracovního výkonu poplatníků. Vyšší výkon by vedl ke zvýšení jejich hrubých příjmů, ale tím pádem i ke zvýšení daňového zatížení.

Zavedení proporcionální daně by s největší pravděpodobností přineslo především zjednodušení celého systému DPFO v České republice. Přispělo by i k vyšší transparentnosti daně. Díky existenci mnoha odčitatelných položek a slev na dani, je aplikace aktuální daně poměrně náročnou záležitostí.

I přes řadu protiargumentů se však přikláním spíše k ponechání DPFO v současném stavu. Myslím si, že progresivita daňového zatížení je pro ekonomiku našeho státu přínosná.

Summary

My diploma thesis is focused on a personal income tax – specially it's related to the partial tax base from dependent activity and office-holders' emoluments. The main aim of the thesis is to determine the impact of income tax to a select group of taxpayers and to measure tax progressivity.

In the first part of my diploma thesis I've tried to explain all important concepts which are later used in it. There are described structural components of the tax and tax calculation procedure. Then it's clarified which tax progressivity measures exist. Tax progression can be measured at a point, interval or it can be measured globally.

Practical part of the thesis is concentrated on the impact of income tax measurement and tax progressivity. I've used sixteen model situations to this task – four taxpayer models with different level of income and four household models. Households differ in their social situation. Household number one is about one taxpayer. Household number two consists of a taxpayer and his wife who has low income. There are taxpayer, wife and a child in household number three. The last household is about taxpayer, his wife and two children. Depending on the taxpayer's household tax bonifications are claimed. Tax progressivity is measured at the points, it means it's measured for individual taxpayers.

The end of the thesis explains the findings. The main one informs about progressive personal income tax in the Czech Republic.

Key words:

JEL H24: Taxation, Income Tax, Tax Progressivity

Seznam použité literatury

1. DUŠEK, Jiří. *Daně z příjmů 2016: přehledy, daňové a účetní tabulky*. Jedenácté vydání. Praha: Grada Publishing, 2016. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-0036-1.
2. HNÁTEK, Miloslav. *Zcela legální daňové triky: pro podnikatele, svobodná povolání, pronajímatele, zaměstnance, studenty, seniory*. 1. vydání. Praha: ESAP s.r.o., 2016. ISBN 978-80-905899-3-3.
3. KINKOR, J.: *Měření daňové progresivity*. Finance a úvěr, 1994, ročník 44, č.9, s. 455- 462, ISSN 0015-1920. [online] Dostupné z: http://journal.fsv.cuni.cz/storage/575_199409jk.pdf
4. KLAZAR, Stanislav. *Redistribuční dopady zdanění a důchodového systému a jejich reforem*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-702-5.
5. KOZELSKÝ, T. (2013). *Osobní daně v Evropské unii*. Dostupné z http://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Specialni_analyzy/Specialni_analyzy/Prilohy/euspa_osobni_dane_v_evropske_unii.pdf
6. KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie: úvod do problematiky*. 2., aktualiz. vyd. Praha: ASPI, c2009. *Vzdělávání a certifikace účetních*. ISBN 978-80-7357-423-9.
7. KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 6., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-841-3.
8. LOŠŤÁK, Milan a Petr PELECH. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2016*. 24., aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2016. *Daně (ANAG)*. ISBN 978-80-7263-995-3.
9. MARKOVÁ, Hana. *Daňové zákony 2016: úplná znění platná k 1.1.2016*. 25. vydání. Praha: grada, 2016. ISBN 978-80-271-0022-4.
10. RAJDL, J.: *Ekonomické a sociální souvislosti daně z příjmů*. Diplomová práce. Praha: VŠE, 2007.
11. RATMANOVÁ, I.. *Analýza vývoje hodnot ukazatelů průměrné osobní sazby daně a progresivity průměrné sazby u vybraných poplatníků v ČR v letech 2001–2010* [online]. 5. mezinárodní konference Řízení a modelování finančních rizik. VŠB–TU Ostrava, Ekonomická fakulta, 8. – 9. září 2010. Dostupné z: https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmf/.content/galerie-dokumentu/2014/plne-zneni-prispevku/Ratmanova.Iveta_2.pdf

12. ŠIROKÝ, Jan. *Základy daňové teorie s praktickými příklady*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. *Vzdělávání a certifikace účetních*. ISBN 978-80-7552-315-0.
13. VALOUCH, Petr. *Optimální zdanění fyzických osob: neplaťte víc, než musíte*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. *Účetnictví a daně*. ISBN 978-80-247-1805-7.
14. VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2016*. 13. aktualiz. vyd. V Praze: Vox, 2016. ISBN 978-80-87480-44-1
15. VANČUROVÁ, Alena. *Zdanění osobních příjmů*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-388-3.

Zákony:

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, platný pro rok 2007

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, platný pro rok 2012

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, platný pro rok 2016

Seznam obrázků, tabulek a grafů

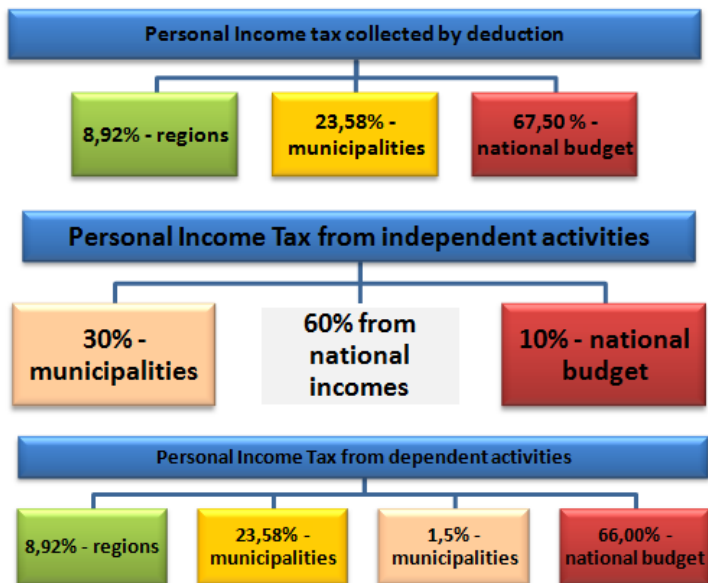
Obrázek 1 Rozdělení rozpočtového určení daní daně z příjmů fyzických osob.....	6
Obrázek 2: Druhy daňových sazeb.....	16
Tabulka 1 Vývoj sazeb DPFO v letech 1993 – 2007	18
Tabulka 2 Stupně progresivity zdanění	20
Tabulka 3: Výše jednotlivých slev na dani pro rok 2016	28
Tabulka 4: Výpočet daňové povinnosti poplatníka 1 za rok 2016.....	29
Tabulka 5: Výpočet daňové povinnosti poplatníka 2 za rok 2016.....	32
Tabulka 6: Výpočet daňové povinnosti poplatníka 3 za rok 2016.....	34
Tabulka 7: Výpočet daňové povinnosti poplatníka 4 za rok 2016.....	36
Tabulka 8: Progresivní sazby daně v roce 2007	41
Tabulka 9: Daňové povinnosti poplatníků v roce 2007	44
Tabulka 10: Průměrné daňové sazby poplatníků v roce 2007	44
Tabulka 11: Daňové povinnosti poplatníků v roce 2012.....	48
Tabulka 12: Průměrné daňové sazby poplatníků v roce 2012	48
Tabulka 13: Mezní sazby daně	52
Graf 1: Vývoj efektivní sazby daně poplatníka 1 za rok 2016	31
Graf 2: Vývoj efektivní sazby daně poplatníka 2 za rok 2016	33
Graf 3: Vývoj efektivní daňové sazby poplatníka 3 za rok 2016.....	35
Graf 4: Vývoj efektivní daňové sazby poplatníka 4 za rok 2016.....	37
Graf 5: Vývoj průměrné daňové sazby – domácnost 1	49
Graf 6: Vývoj průměrné daňové sazby - domácnost 2	50
Graf 7: Vývoj průměrné daňové sazby - domácnost 3	51
Graf 8: Vývoj průměrné daňové sazby - domácnost 4	51
Graf 9: Míra progresivity daňové povinnosti - domácnost 1.....	53
Graf 10: Míra progresivity daňové povinnosti - domácnost 2.....	54
Graf 11: Míra progresivity daňové povinnosti - domácnost 3.....	55
Graf 12: Míra progresivity daňové povinnosti - domácnost 4.....	56

Seznam příloh

Příloha 1: English Translations

Příloha 1: English Translations

Picture 1: Distribution of budget tax income tax of individuals

Picture 2: Kind of Tax Rates

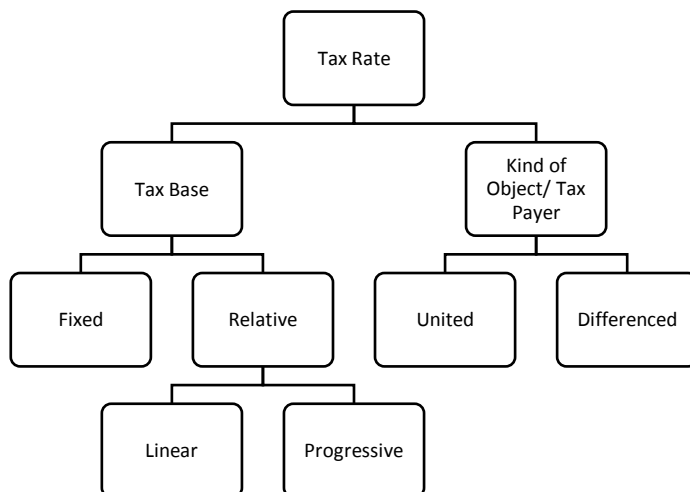

Table 1: Development of tax rates in 1993 - 2007

Year	Tax Base (in CZK)		Tax	From the tax base over (in CZK)
	from	to		
1993 - 1995	0	60 000	15%	-
	60 000	120 000	9 000 CZK + 20%	60 000
	120 000	180 000	21 000 CZK + 25%	120 000
	180 000	540 000	36 000 CZK + 32%	180 000
	564 000	1 080 000	151 200 CZK + 40%	564 000
	1 080 000	unlimited	367 200 CZK + 43 - 47%	1 080 000
1996	0	84 000	15%	-
	84 000	144 000	12 600 CZK + 20%	84 000
	144 000	204 000	24 600 CZK + 25%	144 000
	204 000	564 000	39 600 CZK + 32%	204 000
	564 000	unlimited	154 800 CZK + 40%	564 000
1997	0	84 000	15%	-
	84 000	168 000	12 600 CZK + 20%	84 000
	168 000	252 000	29 400 CZK + 25%	168 000
	252 000	756 000	50 400 CZK + 32%	252 000
	756 000	unlimited	211 680 CZK + 40%	756 000
1998	0	91 440	15%	-
	91 440	183 000	13 716 CZK + 20%	91 440
	183 000	274 200	32 028 CZK + 25%	183 000
	274 200	822 600	54 828 CZK + 32%	274 200
	822 600	unlimited	230 316 CZK + 40%	822 600
1999	0	102 000	15%	-
	102 000	204 000	15 300 CZK + 20%	102 000
	204 000	312 000	35 700 CZK + 25%	204 000
	312 000	1 104 000	62 700 CZK + 32%	312 000
	1 104 000	unlimited	316 140 CZK + 40%	1 104 000
2000	0	102 000	15%	-
	102 000	204 000	15 300 CZK + 20%	102 000
	204 000	312 000	35 700 CZK + 25%	204 000
	312 000	unlimited	62 700 CZK + 32%	312 000
2001 - 2005	0	109 200	15%	-
	109 200	218 400	16 380 CZK + 20%	109 200
	218 400	331 200	33 012 CZK + 25%	218 400
	331 200	unlimited	61 212 CZK + 32%	331 200
2006 - 2007	0	121 200	12%	-
	121 200	218 400	14 544 CZK + 19%	121 200
	218 400	331 200	33 012 CZK + 25%	218 400
	331 200	unlimited	61 212 CZK + 32%	331 200

Table 2: The degrees of progressivity of taxation

The degree of progressivity of taxation	Development of the disposable income of the taxpayer
Progressive	Tax rate increases with the growth of income of the taxpayer
Proporcional	Tax rate with the growth of income of the taxpayer does not change
Regressive	Tax rate of growth of income of the taxpayer falls

Table 3: Annual savings for the 2016

Household	Applicable discounts	The amount of annual savings
Household 1	To the taxpayer	24 840 CZK
Household 2	To the taxpayer	24 840 CZK
	To the wife	24 840 CZK
Household 3	To the taxpayer	24 840 CZK
	To the wife	24 840 CZK
	To the 1 st child	13 404 CZK
Household 4	To the taxpayer	24 840 CZK
	To the wife	24 840 CZK
	To the 1 st child	13 404 CZK
	To the 2 nd child	15 804 CZK

Table 4: Calculation of the tax liability of the taxpayer 1 for 2016

	Household1	Household2	Household3	Household4
annual gross wage	132 000	132 000	132 000	132 000
insurance (employer – 9 + 25 %)	44 880	44 880	44 880	44 880
supergross wage	176 880	176 880	176 880	176 880
tax base	176 800	176 800	176 800	176 800
tax (tax rate 15%)	26 520	26 520	26 520	26 520
discount to the taxpayer	24 840	24 840	24 840	24 840
discount to the wife	x	24 840	24 840	24 840
tax after discounts	1 680	0	0	0
discount to the 1st child	x	x	13 404	13 404
discount to the 2nd child	x	x	x	15 804
tax after discounts to the children	1 680	0	0	0
tax bonus	x	x	13 404	29 208
insurance (employee – 4,5 + 6,5 %)	10 600	10 600	10 600	10 600
average tax rate	6,95 %	5,99 %	-1,59 %	-10,52 %

Graph 1: Development of the average tax rate of the taxpayer 1 for 2016

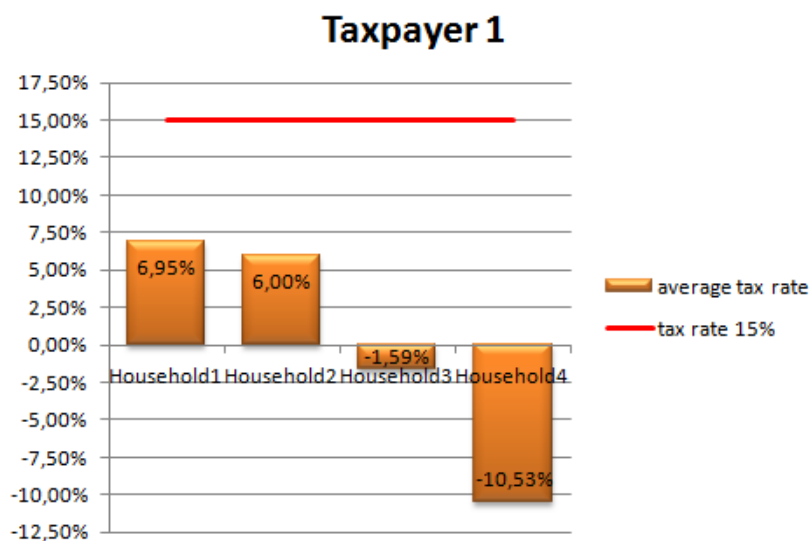

Table 5: Calculation of the tax liability of the taxpayer 2 for 2016

	Household1	Household2	Household3	Household4
annual gross wage	300 732	300 732	300 732	300 732
insurance (employer – 9 + 25 %)	102 249	102 249	102 249	102 249
supergross wage	402 981	402 981	402 981	402 981
tax base	402 900	402 900	402 900	402 900
tax (tax rate 15%)	60 435	60 435	60 435	60 435
discount to the taxpayer	24 840	24 840	24 840	24 840
discount to the wife	x	24 840	24 840	24 840
tax after discounts	35 595	10 755	10 755	10 755
discount to the 1st child	x	x	13 404	13 404
discount to the 2nd child	x	x	x	15 804
tax after discounts to the children	35 595	10 755	0	0
tax bonus	x	x	2 649	18 453
insurance (employee – 4,5 + 6,5 %)	24 149	24 149	24 149	24 149
average tax rate	14,83 %	8,66 %	5,34 %	1,42 %

Graph 2: Development of the average tax rate of the taxpayer 2 for 2016

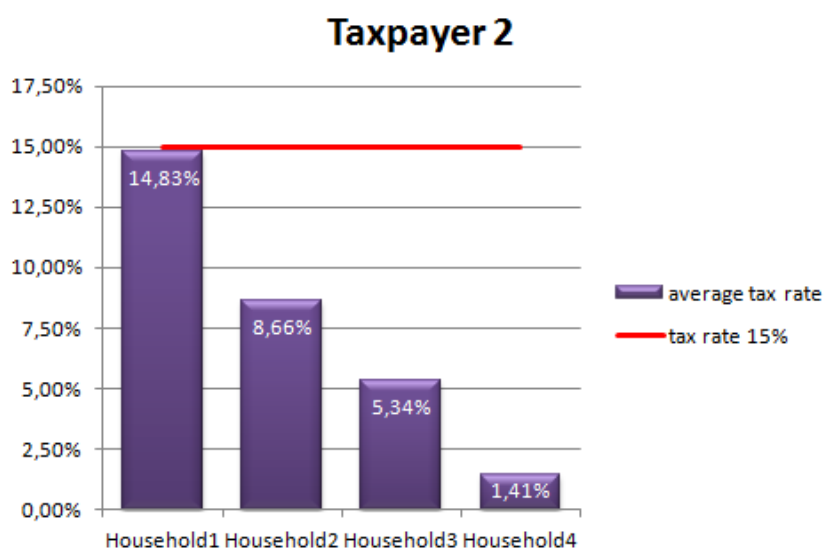

Table 6: Calculation of the tax liability of the taxpayer 3 for 2016

	Household1	Household2	Household3	Household4
annual gross wage	351 840	351 840	351 840	351 840
insurance (employer – 9 + 25 %)	119 626	119 626	119 626	119 626
supergross wage	471 466	471 466	471 466	471 466
tax base	471 400	471 400	471 400	471 400
tax (tax rate 15%)	70 710	70 710	70 710	70 710
discount to the taxpayer	24 840	24 840	24 840	24 840
discount to the wife	x	24 840	24 840	24 840
tax after discounts	45 870	21 030	21 030	21 030
discount to the 1st child	x	x	13 404	13 404
discount to the 2nd child	x	x	x	15 804
tax after discounts to the children	45 885 Kč	21 045	7 626	0
tax bonus	x	x	x	8 178
insurance (employee – 4,5 + 6,5 %)	28 253	28 253	28 253	28 253
average tax rate	15, 72 %	10, 46 %	7,61 %	4,26 %

Graph 3: Development of the average tax rate of the taxpayer 3 for 2016

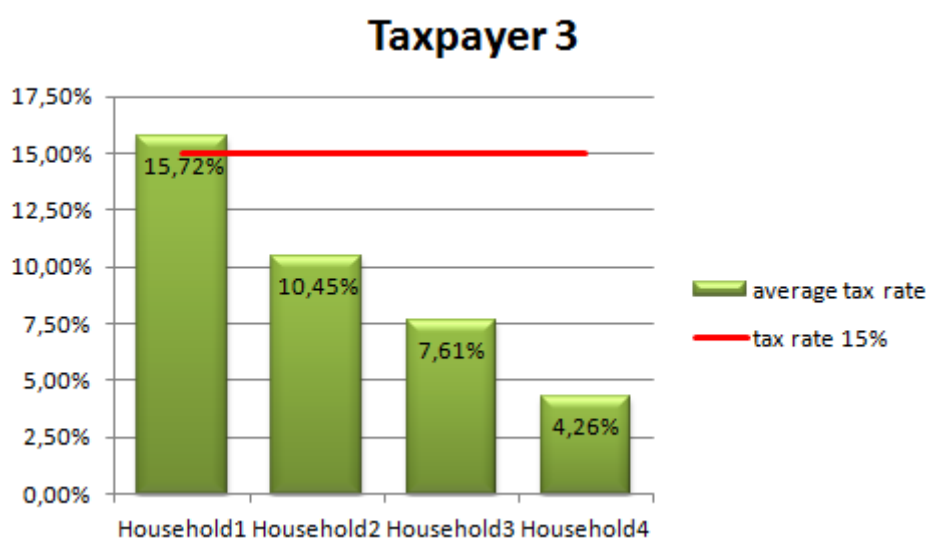

Table 7: Calculation of the tax liability of the taxpayer 4 for 2016

	Household1	Household2	Household3	Household4
annual gross wage	1 320 000	1 320 000	1 320 000	1 320 000
insurance (employer – 9 + 25 %)	448 800	448 800	448 800	448 800
supergross wage	1 768 800	1 768 800	1 768 800	1 768 800
tax base	1 768 800	1 768 800	1 768 800	1 768 800
tax (tax rate 15%)	23 712	23 712	23 712	23 712
annual gross wage	265 320	265 320	265 320	265 320
solidarity tax increase 7 %	1 659,84	1 659,84	1 659,84	1 659,84
discount to the taxpayer	24 840	24 840	24 840	24 840
discount to the wife	x	24 840	24 840	24 840
tax after discounts	242 140	217 300	217 300	217 300
discount to the 1st child	x	x	13 404	13 404
discount to the 2nd child	x	x	x	15 804
tax after discounts to the children	242 140	217 300	203 896	188 092
tax bonus	114 972	114 972	114 972	114 972
insurance (employee – 4,5 + 6,5 %)	20,19 %	18,79 %	18,03 %	17,13 %

Graph 4: Development of the average tax rate of the taxpayer 4 for 2016

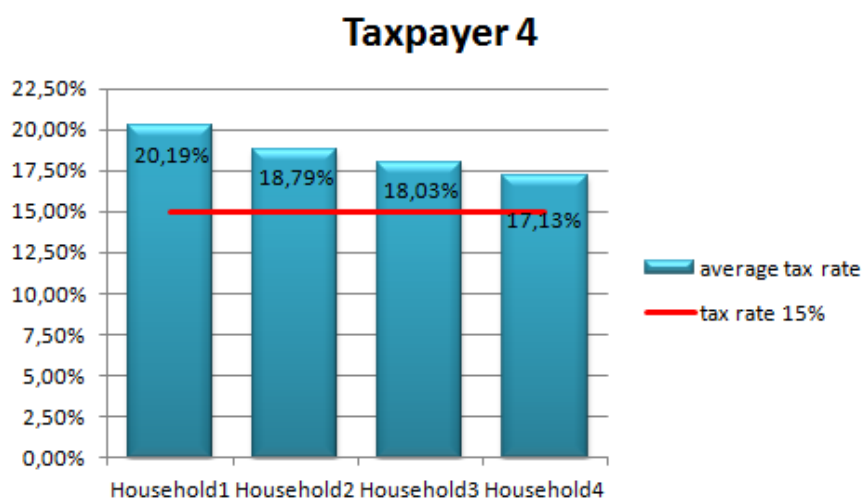

Table 8: Progressive tax rate in 2007

Income from	Income to	Tax
0	121 200	12%
121 200	218 400	14 544 CZK + 19%
218 400	331 200	33 012 CZK + 25%
331 200	unlimited	61 212 CZK + 32%

Table 9: The tax obligations of the taxpayers in 2007

	Household 1	Household 2	Household 3	Household 4
Taxpayer 1	3 996 CZK	0 CZK	-6 204 CZK	-12 204 CZK
Taxpayer 2	25 014 CZK	20 814 CZK	14 814 CZK	8 814 CZK
Taxpayer 3	35 612 CZK	31 412 CZK	25 412 CZK	19 412 CZK
Taxpayer 4	257 340 CZK	253 140 CZK	247 140 CZK	241 140 CZK

Table 10: The average tax rates of the taxpayers for 2007

	Household 1	Household 2	Household 3	Household 4
Taxpayer 1	18,57 %	14,29 %	7,64 %	1,21 %
Taxpayer 2	25,96 %	24,00 %	21,20 %	18,40 %
Taxpayer 3	28,11 %	26,48 %	24,15 %	21,82 %
Taxpayer 4	40,91 %	40,48 %	39,85 %	39,23 %

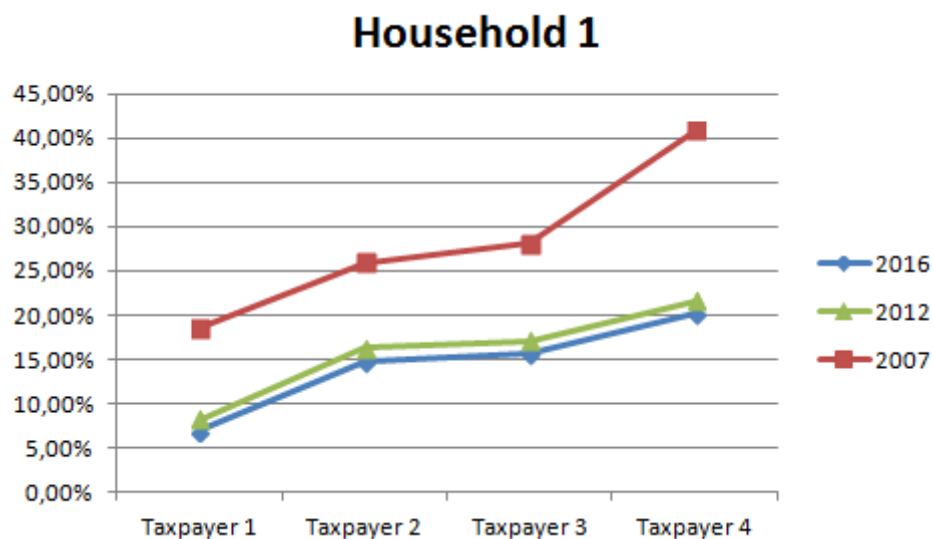
Table 11: The tax obligations of the taxpayers in 2012

	Household 1	Household 2	Household 3	Household 4
Taxpayer 1	0 CZK	0 CZK	-13 404 CZK	-26 808 CZK
Taxpayer 2	29 055 CZK	4 215 CZK	-9 189 CZK	-22 593 CZK
Taxpayer 3	35 610 CZK	10 770 CZK	-2 634 CZK	-16 038 CZK
Taxpayer 4	201 990 CZK	177 150 CZK	163 746 CZK	150 342 CZK

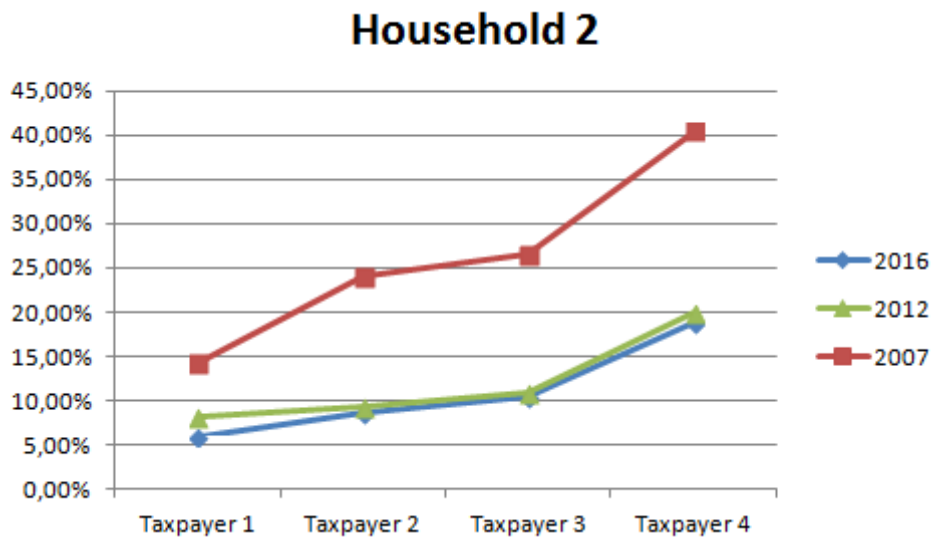
Table 12: The average tax rates of the taxpayers for 2012

	Household 1	Household 2	Household 3	Household 4
Taxpayer 1	8,21 %	8,21 %	-1,17 %	-10,55 %
Taxpayer 2	16,30 %	9,38 %	5,65 %	1,92 %
Taxpayer 3	17,05 %	10,88 %	7,56 %	4,23 %
Taxpayer 4	21,57 %	19,92 %	19,04 %	18,15 %

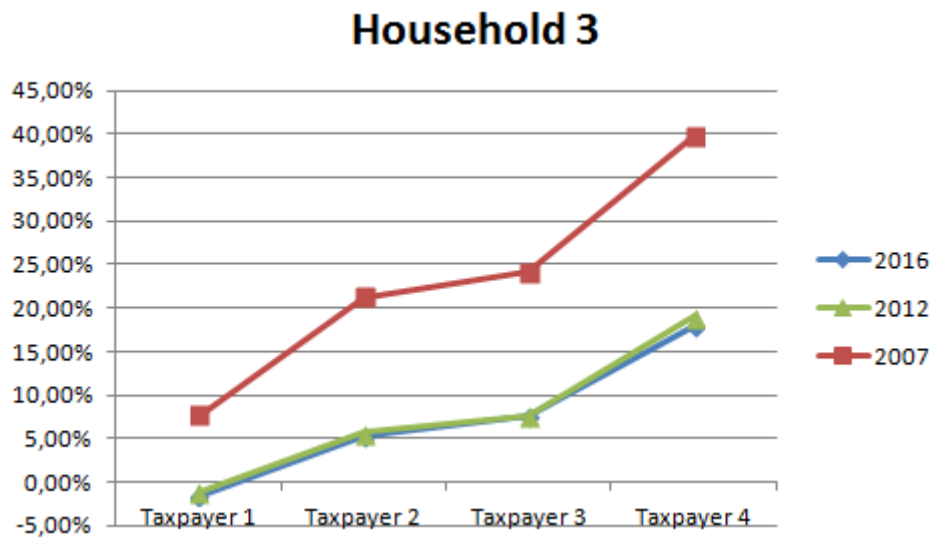
Graph 5: Development of the average tax rate – household 1

Graph 6: Development of the average tax rate – household 2

Graph 7: Development of the average tax rate – household 3

Graph 8: Development of the average tax rate – household 4

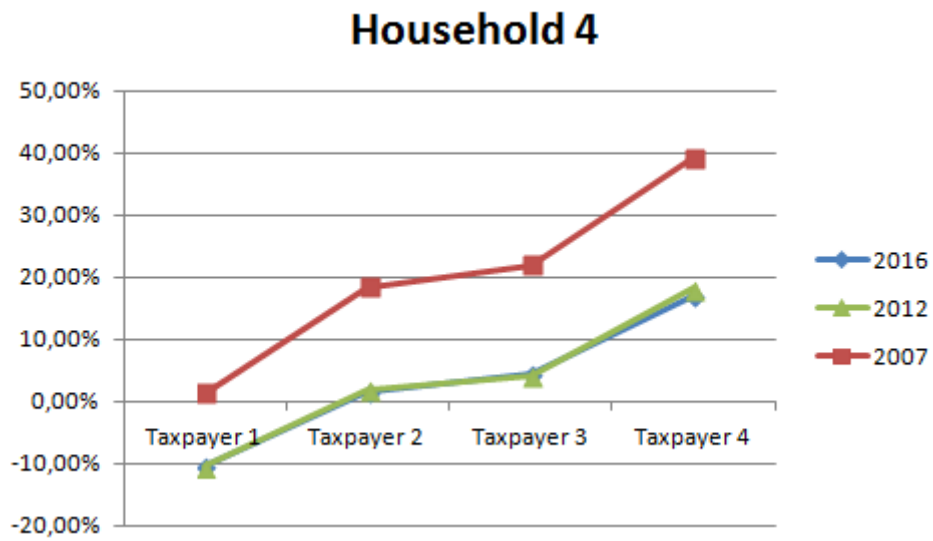
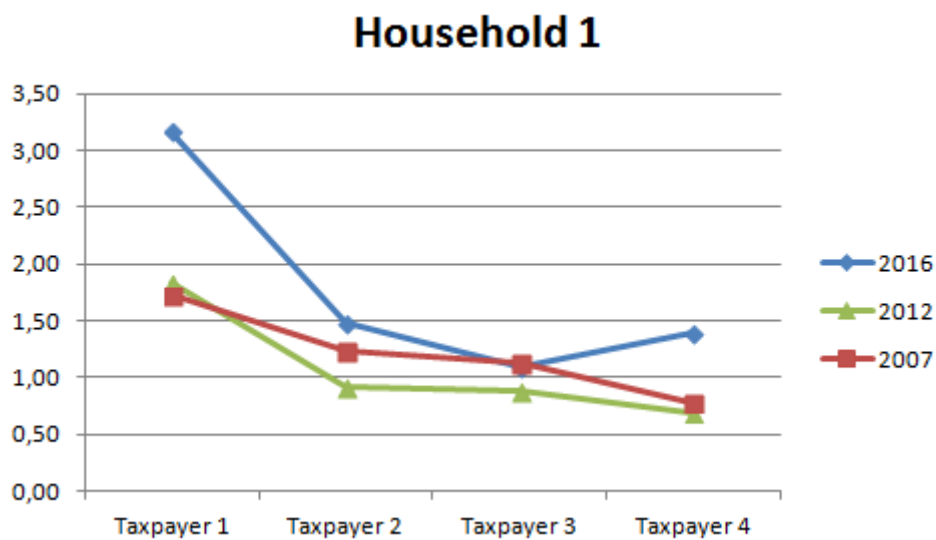

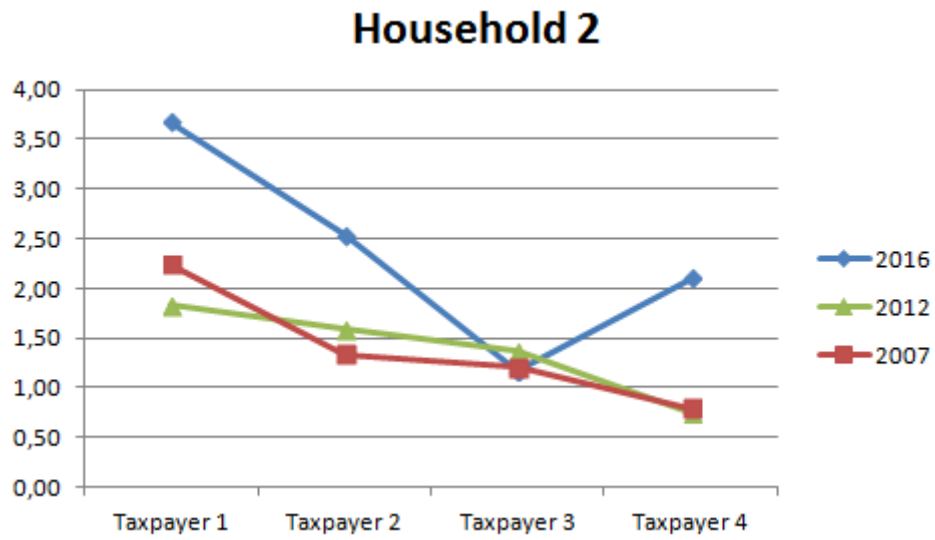
Table 13: Marginal tax rates

Year	Marginal Tax Rate
2007	32 %
2012	15 %
2016	22 %

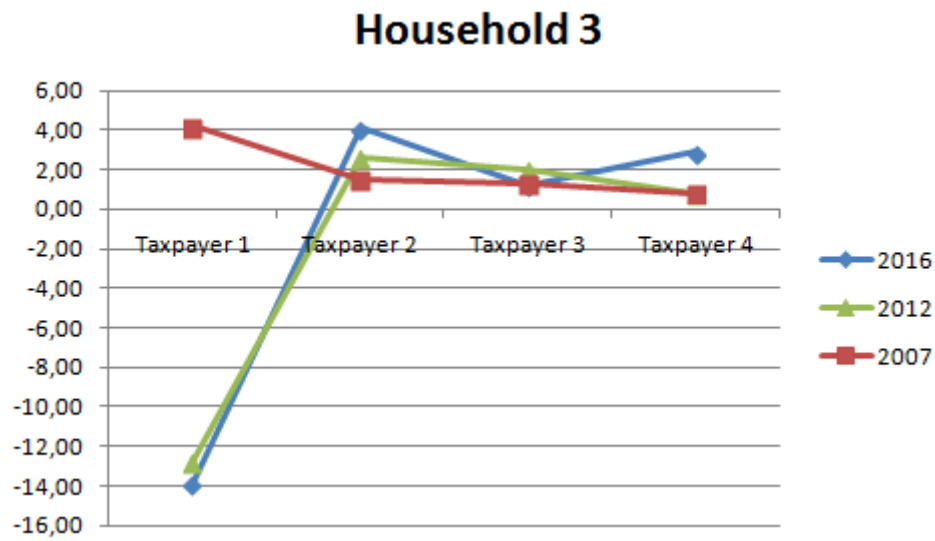
Graph 9: Rate of the tax progressivity – household 1

Graph 10: Rate of the tax progressivity – household 2

Graph 11: Rate of the tax progressivity – household 3

Graph 12: Rate of the tax progressivity – household 4

